

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Socialt arbete (61-90), 15 hp

KANDIDATUPPSATS

Kreativitet **Kärlek**

Lekfullhet **Skratta & le**

Nyckeln mellan personer **Värme** Tänka utanför ramen

Spontan **En fantastisk upplevelse**

Humor i socialt arbete, på vilket sätt?

-En kvalitativ undersökning om användandet av humor i arbetet med klienten

Anita Eriksson och Maja Löfqvist

Kandidatuppsats i socialt arbete 15hp

Halmstad 2017-06-25

Humor i socialt arbete, på vilket sätt?

-En kvalitativ undersökning om användandet av humor i arbetet med klienten

---

Anita Eriksson

Maja Löfqvist

2017-05-25

Akademien för hälsa och välfärd

Organisering och ledning av arbete och välfärd

Kandidatuppsats i Socialt arbete, 15 hp

Handledare: Malin Johansson

Humor i socialt arbete, på vilket sätt?

Anita Eriksson & Maja Löfqvist

Sammanfattning

Tanken om humor som ett professionellt verktyg slog oss då vi insåg att den anses som en utav socialarbetarens viktigaste egenskap, enligt den etiska koden för socialt arbete. Vi båda har alltid använt humor spontant i arbetet med människor. Vidare började vi analysera över hur utbredd humor är som ett professionellt verktyg att använda sig av inom hälso- och sjukvård. Om humor används som en del av läkningsprocessen där, tänkte vi att den borde fungera som ett professionellt verktyg även i läkningsprocessen inom det sociala arbetet. Syftet med uppsatsen blev att vi ville fördjupa kunskapen om humorns vikt i det sociala arbetet, samt fördjupa kunskapen om användningen av humor hos socialarbetaren i arbetet med klienten. Metoden som skulle användas för att lyckas med detta var för oss given, semistrukturerade intervjuer. Detta skulle ge oss en djupare kunskap om användandet av humor i det sociala arbetet med klienten där respondenten kunde få tala i hög grad fritt. Huvudresultaten som respondenterna gett oss gällande användandet av humor med klienten lyder: Att skraddarsy med fingertoppskänsla, att kreativt problemlösa, att balansutjämna samt att främja en god hälsa och en positiv anda inom det sociala arbetet. Vi har bland annat funderat över om humor skapar goda relationer mellan socialarbetare och klienter eller om en god relation behövs innan humorn kan användas som ett lyckat verktyg? Vi tror att det kan fungera åt båda hållen. Slutsatser vi drar är att humor är ett mycket viktigt verktyg i det sociala arbetet samt att humorn idag används av socialarbetare men inte i uttalad form. För att tydliggöra ”inte i uttalad form”, menar vi att socialarbetarna i denna studie önskar att ledning tog upp humor i arbetsbeskrivningen.

Nyckelord: Socialt arbete, humor, verktyg, hälsofrämja, professionell, etik, klient, socialarbetare

Humor in social work, how?

Anita Eriksson och Maja Löfqvist

Abstract

The idea of humor as a professional tool came when we realized that it was considered as one of the social worker's most important qualities, according to the ethical code of social work. We both have always used humor spontaneously in working with people. Furthermore, we began to analyze how widespread humor is as a professional tool in work with healthcare. If humor is used as a part of the healing process there, we thought it should serve as a professional tool in the healing process in social work too. The purpose of the essay was to deepen the knowledge about the importance of humor in social work, as well as to deepen the knowledge about the use of humor among social workers in the work with the client. The method that would be used to succeed with this was given to us, semistructured interviews. This would give us a deeper knowledge of the use of humor in the social work with the client where the respondent could speak freely. The main findings that respondents gave us regarding the use of humor with the client are: To customize with fingertips, in a creative way solve problems, to balance and to promote good health and a positive spirit in social work. We have wondered whether humor creates good relationships between social workers and clients or whether a good relationship is needed before humor can be used as a successful tool? We believe that it works in both directions. Conclusions we ended up with is that humor is a very important tool in social work where the tool is used by social workers today but not pronounced. To clarify "not pronounced", socialworkers in this research want management to pick up humor in the jobdescription.

Keywords: Social work, humor, tool, healthpromoting, professional, ethics, client, socialworker

Innehållsförteckning

---

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
1.3 Förförståelse.....	2
1.4 Begreppsdefinition – humor i det sociala arbetet.....	2
1.5 Studiens relevans för socialt arbete	2
1.6 Avgränsningar.....	3
1.7 Bakgrund.....	4
2. Teoretisk utgångspunkt.....	5
2.1 Utvecklingsteori – Sigmund Freud.....	5
2.2 Symbolisk interaktionism – George Herbert Mead.....	7
2.3 Intersektionalitet – Kimberlé Crenshaw.....	8
3. Tidigare studier.....	9
3.1 Relationer och humor.....	9
3.2 Kommunikation och humor.....	10
3.3 Professionalitet och humor.....	12
3.4 Klimat, kultur och humor i det sociala arbetet.....	14
4. Metod	16
4.1 Tillvägagångssätt	16
4.2 Datainsamling	16
4.3 Urval.....	17
4.4 Resultat och dataanalys.....	17
4.5 Tillförlitlighet	18
4.6 Forskningsetik gentemot informanterna	18
5. Metoddiskussion.....	19

5.1 Hur påverkar metoden studiens tillförlitlighet?	19
5.2 Hur påverkar urvalet och valet av datainsamling undersökningen?	19
5.3 Arbetets upplägg och struktur – hur påverkar det utfallet?	20
5.4 Etiska aspekter att ta hänsyn till	20
6. Presentation av resultat.....	21
6.1 Fingertoppskänsla i relationer till klienter	22
6.2 Ironi och sarkasm i det sociala arbetet.....	23
6.3 Den etiska betydelsen av humor.....	23
6.4 Humor som kommunikationsverktyg.....	24
6.5 Att professionalisera humor i det sociala arbetet	24
6.6 Humor som problemlösare.....	25
6.7 Humor som copingstrategi	26
6.8 Klimat, kultur och humor i det sociala arbetet	27
6.9 Sammanfattning av resultatet	28
7. Analys.....	28
7.1 Vad gör humor användbart i det sociala arbetet?.....	28
7.2 Hur tror socialarbetaren att humor kan synliggöras i det sociala arbetet?.....	30
7.3 Vad påverkar användandet av humor med klienten?	31
8. Avslutande diskussion	33

Referenser

Bilagor

Bilaga A: Missivbrev

Bilaga B: Intervjuguide

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla som gjort det möjligt för oss att genomföra denna kandidatuppsats. Tack alla inspirerande respondenter som ställt upp på intervjuer kring ämnet humor och användandet av det i ert arbete. Det har varit en glädje att få ta del av ert kreativa, inspirerande och fantastiska arbete. Tack Malin Johansson för god handledning, du har hela tiden trott på oss och vårt ämne samt på ett fritt sätt coachat oss genom hela uppsatsprocessen. Tack familj, nära och kära för ert fina stöd under detta uppsatsskrivande. Vi vill även rikta ett tack till Erik Blennberger och referensgruppen till den etiska koden för socialt arbete för trevlig mailkontakt. Ni fick oss att inse humorns många användningsområden, samt välja ämne för uppsatsen.

Vi har valt att göra de flesta delarna tillsammans i denna kandidatuppsats. Uppdelningen som gjorts i de stora avsnitten såsom teoretisk utgångspunkt, tidigare studier, metod, resultat och analys har vi valt att tagit varsitt tema i avsnitten och skrivit kring. Vi har sedan läst varandras texter och tillsammans diskuterat dem för att fastställa att vi tänkt och fått fram alla infallsvinklar. Därefter har vi korrigerat, lagt till, tagit bort eller förtydligat texten. Sammanfattning, abstract, innehållsförteckning, inledning, avgränsningar, bakgrund, missivbrev, intervjuguide och avslutande diskussion har Maja Löfqvist producerat. Förord och referenser har Anita Eriksson producerat. Titel, syfte, frågeställningar och problemformuleringar är något som kontinuerligt har arbetets med och flitigt diskuterats i starten. Gruppintervjun och första enskilda intervjun gjorde vi tillsammans och två enskilda intervjuer gjorde Anita Eriksson. Transkriberingen delades upp så att Maja Löfqvist transkriberade gruppintervjun samt en enskild intervju och Anita Eriksson transkriberade två enskilda intervjuer.

1. Inledning

År 2015 kom den senaste versionen av den etiska koden för socialt arbete. I den etiska koden radas det upp punktvis för vad som anses vara en socialarbetares viktigaste egenskap. Ingen av de gamla punkterna hade tagits bort men en ny hade lagts till, humor. Akademikerförbundet SSR's referensgrupp som jobbat fram den etiska koden förklarar humor i förhållande till socialt arbete, att genom humor kan socialarbetaren visa en mer personlig sida av sig själv. De menar också att socialarbetaren kan visa en självdistans genom användandet av humor och att begreppet humor främst inte avser "att vara rolig" i det sociala arbetet. Akademikerförbundet SSR's referensgrupp menar att humor avser en förmåga till "lätthet" och "rörlighet" i sitt tänkande. Humor ses som en förmåga att se frågor ur olika perspektiv, och genom det inte fastna i en problemmentalitet där dystyret och svårmod tar över. Genom humorns distanserande effekt och lätthet höjs betryckande och tungsinta stämningslägen som lätt kan uppstå i allvarsamma kulturer såsom socialt arbete. Blir stämningsläget allt för tungsint mår varken klienterna eller de professionella bra och därför anses humor som ett bra verktyg i sådana lägen menar Akademikerförbundets referensgrupp. Olsson & Backe & Sörensen (2003) menar också att empati och professionell hållning i arbetet med humor är nära släkt med etik och moral och menar att etik och empati är grundförutsättningar för en god humoranvändning. Har socialarbetaren god empatisk förmåga vet hen när, var, hur, till vem, vid vilken tidpunkt och i vilken kontext humorn bör användas. Hertzberg Johnsen (2002) hävdar att aktörernas identiteter är avgörande i användandet av humor. Då vi besitter olika maktpositioner avgör detta om humoranvändandet blir diskriminerande eller accepterat, humorns karaktär spelar med andra ord ingen roll utan det är individerna i sammanhanget som är avgörande. Det hela leder oss fram till frågan hur användandet av humor ser ut i praktiken i det sociala arbetet. I den etiska koden för socialt arbete står det som ovan skrivet att humor är en viktig egenskap hos en socialarbetare, men hur väl tas den egenskapen tillvara i det dagliga arbetet? Vad gör humorn användbar och hur kan den synliggörs i det sociala arbetet? Hur påverkar humorn socialarbetaren och klienten? I detta arbete har dessa frågor och många fler ställts till socialarbetare som arbetar på boenden med tonåringar, flera HVB-hem och ett utökat familjehem. Det vill säga de socialarbetare som arbetar "på golvet" i nära relation till klienterna. Klienterna i detta fall är som ovan skrivet tonåringar med olika typer av problematik.

1.1 Syfte

Syftet är att öka kunskapen om humorns vikt i det sociala arbetet, samt fördjupa kunskapen om användningen av humor hos socialarbetaren i arbetet med klienten.

1.2 Frågeställningar

Vad gör humor användbart i det sociala arbetet?

Hur tror socialarbetaren att humor kan synliggöras i det sociala arbetet?

Vad påverkar användandet av humor med klienten?

1.3 Förförståelse

Humorn kan ha både positiv och negativ verkningsgrad i samspelet mellan klienter och socialarbetare. Vi båda har erfarenheter av humor i socialt arbete och därmed förståelsen om att det finns personliga tolkningar av humor. Olika individer har olika åsikter om vad som är roligt och när eller var det anses är lämpligt att använda sig av humor. Detta har tagits i beaktning i arbetet med studien och särskilt vid analysen av datamaterialet. Detta så att respondenternas synvinkel och tolkning av humor i det sociala arbetet kommer fram och ingen annans. Vår konkreta erfarenhet av humor är den bör användas med fingertoppskänsla i det sociala arbetet och att den oftast fått ett positivt utfall. Varför vi valt att använda humor i arbetet med klienten är för att det tydligt går att se en positiv ändring i klientens beteende i direkt användning av humor. Långsiktigt har en mycket god relation kunnat byggas upp med klienter, där vi tror att humorn haft stor inverkan. Kortsiktigt har humorn fungerat avledande till problem eller situationer som hade kunnat sluta allvarligt. Med andra ord ser vi humor som ett professionellt verktyg som behöver synliggöras och ges mer plats åt i det sociala arbetet.

1.4 Begreppsdefinition – humor i det sociala arbetet

Akademikerförbundet SSR's definition av humor väljer de att tolka så som att socialarbetaren har en förmåga till "lätthet" och "rörlighet" i sitt tänkande. De menar att humorn gör så att socialarbetaren kan visa en mer personlig sida av sig själv. Humor i det sociala arbetet handlar inte främst om att vara rolig utan humor som verktyg ger socialarbetaren förmåga att se tunga frågor ur olika perspektiv och kreativt kunna lösa problem (Striim 2003). Humor ger en distanserande effekt till de ofta allvarsamma kulturer, som uppstår i socialt arbete. Humor kan också verka balansutjämnande i förhållande till klienten vilket gör så att maktbalanser reduceras (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Vilket i sin tur sedan gör så att goda relationer kan byggas. Denna syn på humor i förhållande till socialt arbete kommer att spegla denna uppsats och det är den här synen vi personligen också väljer att tolka humor i förhållande till socialt arbete.

1.5 Studiens relevans för socialt arbete

Varför studien är relevant för socialt arbete är bland annat för att humorn står uppradad som en utav de viktigaste egenskaperna för en socialarbetare i den etiska koden för socialt arbete (Etik i socialt arbete – etisk kod för socialarbetare 2015). Då humor kan användas på olika sätt i det sociala arbetet blir därmed etiken en mycket viktig faktor att ta hänsyn till (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Eftersom humorn står med i etiska koden som en utav de viktigaste egenskaperna för en socialarbetare, innebär det att den *ska* och *bör* användas inom det sociala arbetet som ett verktyg. Detta gör denna studie ytterst relevant för det sociala arbetet.

Genom humor kan inkludering och exkludering belysas i det sociala arbetet. Mattsson (2015) beskriver detta genom att fördomar och föreställningar många gånger ställs på sin spets, där ett intersektionellt perspektiv ger socialarbetaren möjlighet att möta klienter med ett öppet sinne. Människor ska mötas med frihet, likhet, integritet, ödmjukhet, barmhärtighet och värdighet, inte minst i det sociala arbetet (Tyrdal 2002). Med hjälp av

humor kan socialarbetaren möta klienten på lika nivå genom ett värdigt och ödmjukt förhållningssätt vilket reducerar de maktbalanser som kan uppstå i det sociala arbetet (Tyrdal 2002). Resultatet i studien visar att humor skapar relationer, reducerar maktbalanser, kreativt löser problem, främjar en god hälsa och skapar en positiv anda inom det sociala arbetet. Detta gör studien mycket relevant för det sociala arbetet eftersom det är socialarbetare som svarat för resultatet. Socialarbetarnas svar styrks av exempelvis Striim (2003) som tar upp kreativ problemlösning, Palmer (2005) och Hertzberg Johnsen (2002) som båda skriver om ”joking relationships” samt Martin (2007) som beskriver humor genom en kvalitativ studie där resultaten visar minskad stress, ökad glädje och förbättring av sammanhållning.

1.6 Avgränsningar

Som teoretisk utgångspunkt har vi bland annat valt att lägga ett intersektionellt perspektiv på uppsatsen. Vi har fokuserat på maktstrukturer som kan uppstå i det sociala arbetet. Detta har gjort att vi har fått avgränsa oss från direkta frågor gällande kön, klass, etnicitet och sexualitet. Vi tar givetvis hänsyn till att dessa fyra kategorier påverkar maktstrukturerna och att det kan förekomma mellan våra respondenter och deras klienter, men inget vi lägger fokus på i denna uppsats. Gällande urvalet av våra respondenter har vi begränsat oss till socialarbetare som arbetar på boenden. Detta på grund av att vi tror att en socialarbetare som arbetar på ett boende får en närmre relation med klienten än exempelvis en socialsekreterare. På så vis kan humorn vara lättare att använda för en socialarbetare som arbetar på ett boende. Vi tror också att arbetet på ett boende lätt skapar en ”familjär kultur”, vilket i sin tur gör att humorn kanske används mer som den exempelvis används i en familj eller bland vänner. Vi har vidrört denna aspekt av humor i uppsatsen, på så vis att balansgången mellan att vara personlig och privat blir hårfin, dock inget vi valt att fördjupa oss vidare i.

Andra avgränsningar vi har gjort i den här studien har bland annat handlat om hur klienten upplever humor i olika behandlingsformer och vilka effekter det fått. Huvudsyftet har varit att fördjupa oss i användandet av humor av socialarbetaren med klienten, där mycket av litteraturen tagit upp olika behandlingsmetoder och därmed effekterna av dessa hos klienten. Detta är något vi funnit mycket intressant men som vi blivit tvungen att avgränsa oss ifrån. Vi har också funnit i litteratur hur humor inte bara gynnar socialt arbete utan även andra arbetsplatser och vilka metoder de använt sig av där. Detta är något vi har fått avgränsa oss ifrån men som vi tror även hade kunnat vara lyckade metoder att använda sig av i det sociala arbetet. När det gäller uppsatsens utformning har vi valt att lägga upp den via teman som vi anser passande för syftet och frågeställningarna. Detta har på så vis påverkat resultatet genom att svaren också blivit kopplade till dessa teman. Detta har gjort att en viss avgränsning har fått göras från de svar vi fått kring socialt arbete och humor som vi inte ansett passat till våra teman. Viktiga data kan ha fallit bort på grund av detta, samtidigt är det data som troligtvis dessvärre inte hade fått plats i uppsatsen.

1.7 Bakgrund

Historiskt sett går det att se humor ur olika perspektiv. Vissa teorier menar Tyrdal (2002) grundar sig i fientlighet och tar utgångspunkt i att humor har sitt ursprung i det primitiva mänskliga behovet att skada eller nedgradera andra personer, detta för att höja och glorifiera sig själv. Dessa teorier tar oss tillbaka till Platons och Ciceros tid. Under Platons tid, 300-talet f Kr, var "svält ironisk" mer acceptabelt än att vara utåtriktad och rolig (Harrison 2002). Eliten nyttjade på denna tid humorn som klassmärke till att göra skillnad på vilka som var bildade och obildade, ett mycket effektivt verktyg (Harrison 2002). Marcus Tullius Cicero var inte sen med att ta efter Platons syn på humor. Cicero lät humorn tala för hans politiska och samhällskritiska syn trots att sådan humor kunde ge både dödsstraff och landsförvisning (Harrison 2002). Ett annat sätt att se på humor grundar sig i teorier om frigörelse från 1300-talet. Quintillian var den förste som provade en psykologisk analys av humor och menade att humor verkar frigörande på så vis att humor löser upp och frigör psykiska spänningar (Tyrdal 2002). Freud menade också att humor kan ses som en utav de största försvarsmekanismerna hos en människa. Skräck och humor ger en tillfällig frigörelse från ångest och fruktan vilket på så vis fungerar som en försvarsmekanism till jobbiga känslor (Tyrdal 2002). Humorn utvidgades i takt med att utbildningsnivån steg och när folkmängden expanderade under industrialismen (Harrison 2002). Detta skapade nya medier som i sin tur skapade nya förutsättningar och idag är humorn enormt utbredd i samhället. Exempelvis på så vis att det idag går att skoja friskt om politiker utan att bli straffad för det, snarare tvärtom (Harrison 2002).

Idag är även humorn utbredd inom sjukvården som ett verktyg och används på olika sätt. Verktygen kan bland annat vara i form av sjukhusclowner som arbetar med sjuka barn (Linge 2007). "Konsten i medicinen är att roa patienten medan naturen sköter läkningen" Voltaire (citerat av Tyrdal 2002:101). Sjukhusclowner finns idag på de flesta universitetssjukhus där humorns roll i behandlingen tar stor plats och bidrar till barns sociala förmåga och deras kreativa tänkande (Linge 2007). Humorn har exempelvis på så vis fått ta plats i sjukvården som en del av läkningsprocessen. Då socialt arbete också handlar om en form av läkningsprocess, är frågan hur användandet av humor ser ut där? Exempelvis har barnrättsorganisationen; Maskrosbarn, i samarbete med socialtjänsten i vissa kommuner i Sverige "pimpat" socialtjänstens samtalsrum. Detta i form av inredning i varma färger på bland annat väggar, möbler, ljus och kuddar. Alla rum har ett visst tema som är utformade tillsammans med ungdomar och personal (Maskrosbarn 2017). Detta kan vara en väg att gå för att närma sig humor som en läkningsprocess i det sociala arbetet. Åtminstone en användbar start för läkningsprocessen som socialarbetaren arbetar för tillsammans med klienten.

Hur ser då användandet av humor ut i interaktionen mellan socialarbetaren och klienten då de sitter i det här varma rummet och samtalar? Kan detta vara ett sätt att synliggöra en mer kreativ sida av det sociala arbetet? Påverkar användandet av humorn det sociala arbetet med klienten? Dessa frågor kring användandet av humor, besvaras på ett fördjupande sätt i denna kandidatuppsats. Delar av syftet med uppsatsen är att ge en fördjupad kunskap om humorns vikt i det sociala arbetet. Detta för att inspirera läsaren till att tala om humorns hälsofrämjande funktion, samt våga prova humor som ett

verktyg i det sociala arbetet. Vi vill öppna upp diskussionen kring ämnet humor som verktyg i det sociala arbetet och belysa såväl fördelarna som nackdelarna. Vi vill inspirera till att diskutera möjligheter och risker med användandet av humor. Vi hoppas att allt detta ska falla på plats i den här uppsatsen, vad som gör humorn användbar i det sociala arbetet, hur socialarbetaren tror att humorn kan synliggöras och om det finns något som påverkar användandet av humor med klienten.

2. Teoretisk utgångspunkt

Denna studie tar utgångspunkt i Sigmund Freuds utvecklingsteori, George Herbert Meads symboliska interaktionism samt Kimberlé Crenshaw's intersektionalism. Vi valde Sigmund Freuds utvecklingsteori för att påvisa och förklara humorns funktion, både som försvar och som frigörande mekanism på individnivå. För att tala om humor och dess uppkomst kan det vara av vikt att påtala människans första utvecklingsperiod i livet eftersom människor är mycket präglade av den tiden och det påverkar hela vårt vuxna liv. Det är också mycket betydande för det sociala arbetet, där vi arbetar med människor som många gånger har gått igenom en tuff uppväxt eller första tid i livet. George Herbert Meads symboliska interaktionism använder vi för att förklara människors samspel. Tanken med att se humor genom den symboliska interaktionismen är att synliggöra humorn i samspel mellan människor, samt hur det samspelet fungerar i det sociala arbetet. Humorn skulle inte existera utan den interaktionen mellan en givare och en eller flera mottagare. Socialt arbete fungerar som en konstant analysprocess och sökande efter svar om beteenden, mönster, psykologiska aspekter och social miljö kring människan. För att knyta an ytterligare till ämnet socialt arbete så tar denna uppsats ansats ur ett intersektionellt perspektiv, med fokus på makt.

2.1 Utvecklingsteori - Sigmund Freud

Vad gör humor användbart i det sociala arbetet? Ann Joy Jonassen och Suzanne Ringsted (2009) skriver om Sigmund Freuds utvecklingsteori som utgår från det naturvetenskapliga området, det vill säga att han tittade på de biologiska, fysiologiska och psykologiska processerna kring människan. Han beskriver processer och fenomen som kan ske i människans psyke på tre sätt, det topiska, det ekonomiska och det dynamiska. Dessa tre skapar tillsammans psyket och fungerar i interaktion med varandra. För att arbeta med socialt arbete är det av vikt att förstå människans psykologiska processer. Vid användningen av humor som verktyg i det sociala arbetet, behöver socialarbetaren ha förmågan att läsa av klientens känslomässiga signaler. Det topiska perspektivet innefattar psykets olika rum och handlar om människans medvetande, förmedvetna och omedvetna. Freud menade att vårt psyke styrs till stor del av omedvetna processer. Människor påverkas och handlar utefter för dem, just vid tillfället av okända anledningar, "vi bara gör." Tolkas humor som en förmedveten process kan humor ha i syfte att förändra en stämning. Tolkas humor som en omedveten process kan humor fungera som en försvarsmekanism (Jonassen & Ringsted 2009). Det ekonomiska perspektivet handlar om hur de mänskliga energierna ger och tar. Jonassen & Ringsted (2009) förklarar att hela Freuds teori om människans utveckling är en dynamisk teori och går ut på att det hela tiden sker processer av energiutbyte och energiombildning. Humor är ett slag av

energiutbyte, även vid energiombildningar kan humorn ske både i positiv och negativ form.

Sigmund Freuds syn på humor

Görel Kristina Näslund (1999) förklarar Freuds syn på humor som en viktig komponent i människans liv. Freud menade också att förmågan att uppskatta humor är en av de bästa psykiska egenskaperna hos människan. Vi har ett behov av att nå euforiska tillstånd för att känna oss lyckliga och vi kan nå det genom humor, skämt eller komik (Näslund 1999). En vits framkommer enligt Freud genom en förmedveten tanke som sedan lämnas över till det omedvetna för bearbetning och som till sist blir ett skämt i form av ord. I den omedvetna bearbetningen så går vi tillbaka till vår barndom och finner lekfullhet samt barnlighet som hjälper oss att skapa skämtet. Det finns två typer av skämt, det oskyldiga och det riktade. De oskyldiga skämten skadar ingen och handlar om att skratta åt skämtets utformning, befängdhet och nonsens. De riktade skämten handlar om att skratta åt en person eller hans handlingar. Syftet är att uttrycka aggressiva eller sexuella känslor, skämtet gör det möjligt för den bortträngda eller förbjudna driftimpulsen att få frigörelse enligt Freud (Näslund 1999). Ett riktat skämt kan med andra ord göra att en individ får makt över en annan individ och ett oskyldigt skämt ger snarare möjlighet till att reducera makt mellan individer. Detta bör socialarbetaren ta i beaktning vid användningen av humor i sitt arbete, då humor i riktad form som Näslund (1999) beskriver, kan sära individer.

Humor som försvarsmekanism

Olsson, Backe & Sörensen (2003) skriver om copingstrategier och att humorn kan fungera som en copingstrategi. De menar att coping fungerar som ett försvar mot stress, ångest och kan vara avledande i situationer där ett icke önskvärt beteende framkommer. Enligt Freud är ångest den ursprungliga orsaken till att försvarsmekanismer utvecklas. Försvaret har till huvudsaklig uppgift att undanröja ångesten och försvarets andra uppgift är att ta bort ångestens upphov och anledning. Han menar att det finns tre sorter av ångest, realångest för omvärlden, samvetsångest för överjaget och neurotisk ångest för drifter/erotiska impulser (Jonassen & Ringsted 2009). Realångest uppstår vid reaktioner från omgivningen och fungerar som en start till de andra ångestformerna. Samvetsångesten fungerar som en slags självbestraffning och sker när vi gör eller tänker på saker som vi sedan tidigare fått negativa reaktioner på, då kommer skam och skuld känslor fram (Jonassen & Ringsted 2009). Försvarsmekanismer är något som vi människor behöver för att anpassa oss till samhällets normer. De är nödvändiga för vårt psyke och behöver vara i balans. Om försvarsmekanismerna dominerar människan så kan de vara skadliga för människan och människan får det svårt att handla rationellt. Om försvarsmekanismerna sker i stor omedvetenhet kan det vara svårt att själv hantera eller förändra dem. Omgivningens hjälp kan då behövas för att komma ur det destruktiva mönstret, exempelvis genom terapi (Jonassen & Ringsted 2009).

2.2 Symbolisk interaktionism - George Herbert Mead

Mead (1976) hävdade att medvetandet bara kan uppstå genom att människan samspejar med andra. Mead (1976) förklarar samspelet genom sin teori, symbolisk interaktionism. Genom andra börjar människan uppfatta och förstå sig själv som ett oberoende objekt, där gesterna och språket är avgörande för rollspelet som utvecklas mellan människor. Varför den teoretiska utgångspunkten tar sin form i den symboliska interaktionismen är för att humor kräver samspel. Utan samspel med andra, det vill säga samspel mellan socialarbetaren och klienten, kan humor inte uppstå.

I, Me och den generaliserade andre

De första sociala upptäckterna människor gör sker via andra. För att finna jaget i oss själva behöver vi andra att ”spegla” oss i och härma efter av. Detta tar lång tid att utveckla därför att skapandet av självet sker samtidigt som människan speglar sig i andra. (Mead 1976). Via andra kan exempelvis en individ i vuxen ålder i en grupp också finna sitt jag, specifikt för den gruppen. Barn härmar andra och det beteendet lever kvar även hos vuxna. Detta kan te sig i form av att någon berättar en rolig historia, alla skrattar, individen som vill finna sitt ”jag” i gruppen skrattar också trots att denne inte förstår innebörden av det roliga med historien. Individen gör detta för att passa in och hitta sitt jag i gruppen. Dessa upptäckter sker med hjälp av ”I”, ”Me” och den generaliserade andre, begrepp som Mead (1976) använde för att förklara människors interaktion med andra och samhället. ”I” står för det kreativa och fria hos människor, det är den delen av självet som agerar impulsivt och egoistiskt. ”I” är den första fasen som sker i mötet med andra. Det som sedan reglerar oss och får oss att minnas eller reflektera över ”I: ets” agerande kallar Mead (1976) för ”Me”. ”Me” handlar om den sociala identiteten och ens roller i olika sammanhang. Mead (1976) menade att ”Me” är det som lägger grunden för självet hos människan.

Den generaliserade andre handlar om samspelet människor emellan i samhället och det sker överallt, till exempel i det sociala arbetet, i skolan, i affären och i hemmet. När dessa olika spel knyts samman så skapas den generaliserade andre. Individer övar sig på att bemästra flera olika personers roller, ofta sker det under barndomen. Detta för att utveckla förmågan att bemästra ett allmänt synsätt på jaget och situationen som hen befinner sig i. Det allmänna rollövertagandet är den generaliserade andre (Mead 1976). Genom denna lek och rollövertagande socialiseras individer, eftersom hen lär sig att se sig själv utifrån. Därmed börjar individer bedöma sig själva utifrån den bild som hen har fått av samhället via leken och rollövertagandet. Mead (1976) skriver att tänkandet är ett samspel mellan ”I” och ”Me” eller den generaliserade andre. Vi skapar därigenom en bild av vad samhället innehåller och vi bildar regler och normer utefter den bilden. Hur stor del av den generaliserade andres regler och normer som vi tar del av är olika och individuellt. ”I” och ”Me” fungerar endast i relation med varandra, eftersom de tillsammans utgör medvetandet hos personen. Det är i interaktionen mellan ”I” och ”Me” som utvecklingen i livet sker. Utan ”I” och ”Me” finns inte den generaliserade andre och ”I” och ”Me” kan inte vara utan den generaliserande andre. De tre begreppen är integrerade med varandra i ett samspel och bildar olika perspektiv kring uppfattningen om självet. Det är av vikt i det sociala arbetet att kunna känna av alla dessa roller, i

synnerhet vid användningen av humor. Yttrar sig humorn till exempel genom ett sarkastiskt förhållningssätt, kan klienten ta skada psykiskt (Martin 2007).

Mead's (1976) förklaring till symbolisk interaktionism läggs som teoretisk utgångspunkt i denna studie för tydliggörandet av samspelet individer emellan. Utan ett samspel mellan andra människor kan varken humorn synliggöras eller göras användbar. Med Mead's (1976) symboliska interaktionism förklaras grunden till interaktionen människor emellan som är en förutsättning för uppkomst av humor i det sociala arbetet. Den symboliska interaktionismen kan ses som vägledning för socialarbetaren för att kontrollera och förstå samspelet med klienter. Att använda sig av humor kan framkalla både positiva och negativa konsekvenser i det sociala samspelet, vilket den symboliska interaktionismen hjälper socialarbetaren att bli påmind av.

2.3 Intersektionalitet - Kimberlé Crenshaw

Kimberlé Crenshaw grundade begreppet intersektionalitet som är en sociologisk kritisk teori om förtryck och diskriminering. Ordet kommer från det engelska "intersection" och betyder korsning eller skärningspunkt. Det som beskrivs med denna teori är hur maktstrukturer och kategorier interagerar och påverkar varandra. Intersektionalitet är ett vanligt verktyg inom genusvetenskap, socialt arbete och feminism. Det handlar om att belysa hur olika typer av diskriminering samverkar och förhöjer varandra. Genom att påvisa att det finns flera olika typer av maktordningar som också är beroende av varandra, så öppnas ett intersektionellt perspektiv. Denna påvisning kan upplösa gränsen mellan olika sociala kategorier, i syfte att rikta uppmärksamheten på hur människor interagerar (Mattsson 2015). Genom att synliggöra dessa maktbalanser inom det sociala arbetet, blir det användbart för socialarbetare att genomsöka maktutövning och får enklare att möta klienten på hans nivå eller situation. Olsson, Backe & Sörensen (2003) skriver om att humor är något som kan reducera makt men även skapa makt. Att använda humor som verktyg kan påverka klienten på olika sätt. Freud (1976) förklarar att genom ironi och sarkasm, sker en riktad humor som utökar makten och relationen blir mer distanserad. Medan glad, oskyldig och välvillig humor balanserar makten och en närmre relation kan byggas.

Mattsson (2015) skriver att intersektionalitetsperspektivet pekar på att det inte går att rangordna maktordningar, att det finns maktordningar inom varje maktordning och att ingen maktordning står över någon annan. Mattsson (2015) talar om att inkludering och exkludering sker i processer och utveckling. Rent historiskt har till exempel homosexualitet först exkluderats helt men är nu mera helt inkluderad i laglig form. I de sociala sammanhangen är dock homosexualitet inte alltid helt inkluderat, vilket betyder att på vissa arenor är det en inkluderad grupp men på vissa andra arenor en exkluderad grupp. Även på de inkluderade arenorna kan det förekomma exkludering av gruppen eftersom individerna i den inkluderande arenan inte tycker, tänker, tolkar eller accepterar på samma sätt. I socialt arbete handlar det om att utföra en slags kommunikativ praktik, exempelvis genom humor, samt att möta människor som de är och där de befinner sig (Mattsson 2015). I det sociala arbetet sätts ständigt fördomar och föreställningar på sin spets och intersektionalitetsperspektivet ger möjlighet till att möta individer med ett

öppet sinne (Mattsson 2015). Olsson, Backe & Sörensen (2003) beskriver att humor kan vara ett sätt att jobba sig emot förtryck och fördomar där humor kan utföras både på kommunikativa och praktiska sätt, verbalt, i rörelse eller genom tystnad.

3. Tidigare studier

3.1 Relationer och humor

Både Hertzberg Johnsen (2002) och Palmer (2005) skriver om begreppet "joking relationships". "Joking relationships" handlar om sociala relationer som tillåter retsamma skämt mellan personer som har förtroende för varandra och är trygga med varandra (Hertzberg Johnsen 2002). I ett "joking relationship" kan personerna skämta om det som är känsligt utan att sår, eftersom de känner varandra. De kan skämtsamt "trakassera" varandra förutsatt att en familjär och en lekfull relation ligger till grund (Palmer 2005). Det är denna skämtsamma relation mellan människor som gör att exempelvis mörkhyade kan kalla varandra för "negrer" utan att det uppfattas som diskriminerande (Hertzberg Johnsen 2002). Denna typ av humor kräver en mycket god relation då det kan bli problematiskt om någon eller några uppfattar sig själv tillhöra en grupp och känner sig diskriminerad av en sådan typ av skämt (Hertzberg Johnsen 2002). Hertzberg Johnsen (2002) menar att exempelvis funktionsnedsatta, ofta har en grov jargong emellan sig gällande humor. Skulle en person utan funktionsnedsättning använda sig av samma humor gentemot en funktionsnedsatt skulle det lätt kunna uppfattas som diskriminerande, detta för att skämtet gör att de skiljs åt som grupp. Hade de istället skojat om något som är gemensamt för dem båda hade det varit en annan sak. Formen av skämt kan vara identiska men det handlar om vem och vilka det är som skämtar, det vill säga aktörernas identiteter (Hertzberg Johnsen 2002). Aktörernas identiteter avgör om skämtet blir accepterat eller diskriminerande menar Hertzberg (2002). "En person av min sort skrattar inte åt humor av det där slaget" (Olsson, Backe & Sörensen 2003), citatet speglar humorns starka etnocentriska och socialgruppsbundna drag. Grunden för denna gemenskap hos en grupp menar Mattsson (2015) har att göra med att gruppen känner sig utanför och marginaliserad i samhället och att även strukturella och sociala förhållanden är länkade till detta. Vi definierar oss genom att se oss som subjekt i förhållande till de människor vi möter och hittar likheter oss emellan. Där likheterna identifieras kommer också humorn in och en gemensam humoristisk jargong skapas i gruppen (Hertzberg Johnsen 2002). På så vis blir gränsdragningen mellan "vi och de andra" stark. Vissa grupper värderas högre än andra vilket bidrar till ett hierarkiskt förhållande mellan grupper i samhället (Mattsson 2015). "Maktstrukturerna ligger "utanför" oss och verkar på en övergripande och strukturell nivå i samhället, samtidigt som de bärs upp av oss, genom våra institutioner, vårt agerande och våra tankar" (Mattsson 2015).

De sju diskrimineringsgrunderna (Diskrimineringsombudsmannen 2015) är viktiga att tänka på i ett "joking relationship", speciellt om en sådan relation förekommer mellan en socialarbetare och klient. Exempelvis så rör två av de sju diskrimineringsgrunderna funktionsnedsatta och etnisk tillhörighet, där de båda i de två ovan beskrivna exemplen blir viktiga att ta hänsyn till. "Joking relationships" kan vara användbart i det sociala

arbetet för att det binder grupper. En sådan relation är troligtvis mer sannolikt att den uppstår på ett boende mellan socialarbetare och klient än mellan en socialsekreterare och klient. Detta för att på boenden binds tätare kontakter då socialarbetaren arbetar "närmare" klienten än en socialarbetare som arbetar på kontor och träffar klienten en gång varannan vecka. Det kan dock vara av vikt för socialarbetaren att påminna sig själv om att humorn ska användas med "fingertoppskänsla" så att ingen blir sårad, då det även i ett "joking relationship" går att bli sårad och kan påverka användandet av humor i det sociala arbetet negativt (Palmer 2005).

Ironi och sarkasm

Ironi och sarkasm räknas som kontroversiella typer av humor. Ironi fungerar i form av en omvänd mening. Till exempel om någon säger, vilket fint väder det är idag på en regnig och blåsig dag, så uppstår en komisk effekt. Ironi är inte alltid rolig och det i sig kan bli en källa till humor. Sarkasm fungerar på samma sätt som ironi men är riktad mot en individ, där ironi har en objektiv riktning och sarkasm har en subjektiv riktning. Sarkasm och ironi är dock väldigt lika och ett exempel på det är om man säger: Du är en fin vän, till någon som har varit dum mot dig. Då sker ett ironiskt påstående med en sarkastisk riktning (Martin 2007). Ironi, men främst sarkasm kan påverka det sociala arbetet med klienten på ett negativt sätt. Negativt på så sätt att det sociala arbetet längre inte utförs professionellt och att klienten blir sårad.

Martin (2007) skriver om forskning kring ironi som visat att vi människor har ett visst förhållningssätt till humor. Omedvetet under ett samtal så värderar vi informationen som vi mottagit och försöker hitta mening till det som sägs. Om det som vi får höra under samtalet inte verkar trovärdigt eller inte stämmer överens med verkligheten så signalerar vår hjärna oss det och vi förstår ironin i samtalet. Detta kallas för "Graded salience theory" som Rachel Giora (1985) och hennes medarbetare utvecklade. "Graded salience theory" förklarar hur icke-skämtsam humor fungerar och på vilket sätt vi människor interagerar den mellan varandra. Ironi och sarkasm kan fungera positivt som humor för personer eller grupper som har en god och lång relation till varandra, vilket kanske inte alltid är fallet gällande relationerna i det sociala arbetet. När sarkasm eller ironi används bland personer som inte känner varandra väl så är det svårare att läsa av det ironiska skämtet och risk finns för att mottagaren då tar illa upp. Det vill säga att den ironiska humorn övergår till något negativt, anklagande eller kan till och med uppfattas som mobbing (Martin 2007).

3.2 Kommunikation och humor

När vi kommunicerar med en annan person försöker vi i och med det uppnå en samhörighet med den personen (Tyrdal 2002). Ett samtal menar Tyrdal (2002) är en kommunikationsprocess som består av tre begrepp: transaktion, interaktion och kontext. Transaktionen innehåller budskapet/informationen och interaktionen förmedlar roller, relationer och emotioner, det vill säga kemin mellan aktörerna. Interaktionen bestämmer med andra ord hur samtalet upplevs och avgör om kommunikationen fungerar eller inte (Tyrdal 2002). Den tredje, kontexten, är meningsskapandet i sammanhanget som en kontext uppträder i. Kontexten bestämmer hur det som sägs/skrivs ska uppfattas (Tyrdal

2002). Kommunikationen är mycket viktig att den fungerar mellan socialarbetare och klient för att den överhuvudtaget ska bli användbar. Med en god kommunikation kan humorn synliggöras och socialarbetaren kan på individnivå bestämma hur hen ska använda sig av verktyget.

Humor som kommunikationsverktyg i arbetet med klienten

Humor och kommunikation är två goda redskap som fungerar bra tillsammans men kan bli komplicerat om en maktbalans skulle uppstå mellan socialarbetare och klient. Där menar Tyrdal (2002) att den grundläggande humanistiska människosynen bör tas i akt där människor ska mötas med frihet, likhet, integritet, ödmjukhet, barmhärtighet och värdighet. Detta för socialarbetare och klient på en jämnare nivå och de kan mötas i en kommunikation där humor får ta plats. Tyrdal (2002) skriver att forskning tyder på att kommunikationen inom hälsoväsendet brister i sin flexibilitet. Detta genom att maktbalansen är för ojämn och institutioners rutiner och dagordningar är för ensidiga. En ändring av detta kan endast ske om socialarbetaren och klienten blir medveten om att det är dem som är ansvariga för att det sociala klimatet bör ändras. Denna ändring kan med fördel ske med användning av humor där ett empatiskt skratt eller en humoristisk glimt i ögat i kommunikationen med brukaren kan vara framgångsrikt för att en positiv ändring ska ske (Tyrdal 2002). Många klienter påpekar att deras favoritterapeuter är de som skrattar och skojar mycket. Humor fungerar som ett verktyg till att hålla tragedi på avstånd så att den kan bearbetas i små portioner och på så vis få bättre kontroll över situationen med klienten. De som är positiva till humor i arbetet med klienten är mer vitala och trygga i sig själva (Tyrdal 2002). Varför det är viktigt som socialarbetare med vitalitet och trygghet, talar sitt tydliga språk. En osäker och olycklig socialarbetare har troligtvis svårare att använda sig av verktyget humor och får därmed inte det utfallet som humorn ger. Det vill säga en reducering av maktbalans, avståndstagande av tragedi och kontroll över situationer (Tyrdal 2002). På det sättet blir humor ett användbart verktyg i kommunikationen i det sociala arbetet, förutsatt att socialarbetaren är trygg och mår bra.

Det finns tekniker för att uppnå en god kommunikation och reducering av maktbalansen mellan socialarbetare och klient. Humor är till exempel ett av verktygen. Humor skapar kontakt i arbetet med både unga och äldre, där humor kan vara ett bra verktyg till att öppna upp och ge en bra grund för en fortsatt god kommunikation (Tyrdal 2002). En god kommunikation påverkar därmed användandet av humor med klienten positivt. Tyrdal (2002) menar att en positiv relation krävs mellan socialarbetaren och klienten där rum för humor finns lättillgängligt. Humor är livsbejakande, reducerar stress, ökar känslan av samhörighet samt ger en ökad självrespekt som på så vis öppnar upp klientens ögon till att se sin situation genom nya perspektiv. En tumregel menar Tyrdal (2002) för att humorn ska få den effekten, gäller att socialarbetaren genuint gillar klienten som människa, annars kan humorn lätt gå över till ironi där exempelvis en osäker klient kan ta mycket illa upp.

Då humor ger en ökad effekt av samhörighet menar vissa forskare att användningen av humor i socialt arbete i grupp, kan vara ett mycket fördelaktigt kommunikationsverktyg (Tyrdal 2002). Humor kan svetsa samman en grupp individer vilket gör deltagarna

positiva till den gruppdynamik som uppstår som i sin tur reducerar obehagliga spänningar. Ett exempel Tyrdal (2002) tar upp på en lyckad gruppterapi från en socialarbetare, handlar om två klienter som nästan rivaliserar med varandra om vem som kan dra de lustigaste vitsarna. Det visade sig att dessa individer hade ett ouppklarat förflutet från sin barndom där konflikter och ett konkurrerande mellan syskon var vardagen. Både socialarbetaren och klienternas insikt om detta gjorde att rivaliteten dem emellan övergick i en mer vänlig stämning i form av frågor om den andre hade några historier eller vitsar som var bättre än den enes (Tyrdal 2002). Tyrdal (2002) påpekar dock att en socialarbetare bör iaktta försiktighet i att döma för snabbt om en skämtsam historia har att göra med en klients förflutna eller inte, det behöver inte alltid vara så.

3.3 Professionalitet och humor

Etik och empati inom ämnet humor beskriver Olsson, Backe & Sörensen (2003) ur ett vetenskapligt perspektiv, att professionell hållning och empati är två begrepp som ligger nära varandra. Empati är ett brett ämnesområde med många definitioner av begreppet. Det handlar till exempel om socialarbetarens förmåga att leva sig in i och skapa förståelse för andra individers känslor, till exempel klientens känslor. I empatisk förståelse ingår två komponenter, de kognitiva och de känslomässiga, dessa två komponenter är lika viktiga vad det gäller empati (Olsson, Backe & Sörensen 2003). En kognitiv komponent är till exempel minnet där minnet oftast är förmedvetet som betyder att det med en ansträngning blir medvetet. Den kognitiva komponenten är inte tillräcklig för att nå en empatisk process, utan behöver också en känslomässig komponent så att en empatisk förståelse kan uppnås (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Det motsatta förhållandet är också av vikt för att nå en empatisk förståelse. Olsson, Backe & Sörensen (2003) menar att vara professionell, betonas av ett yrkesmässigt sätt att förhålla sig till en individ och ska formas utefter intresse för individens bästa. Den professionelles känslor och behov får inte styra förhållningssättet, då det kan påverka individen.

Etik och moral

Olsson, Backe & Sörensen (2003) menar att det funnits personer som reflekterat över humor kopplat till etik och moral. Etik står för reflektionen över ett visst handlande medan moralen står för det praktiska handlandet i sig. "Ingenting är så allvarligt som humor" (Olsson, Backe & Sörensen 2003:76). Då vi alla har en moral som sammanfattar de normer och värderingar som styr hur vi handlar har vi även en moral över vårt sätt att använda humor (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Olsson & Backe & Sörensen (2003) hävdar att begreppen empati och professionell hållning gällande humor är nära besläktat med etik och moral. "Etik och empati är grundförutsättningar för god humoranvändning" (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Har en person god empatisk förmåga vet personen när, var, hur, till vem, vid vilken tidpunkt och i vilken kontext humor kan användas. Avsikten med användandet av humor och vilken relation personerna i fråga har till varandra är av stor vikt för att det ska bli lyckat (Olsson, Backe & Sörensen 2003). I en studie gjord år 2000 av Olsson med flera, deltog 802 personer. I undersökningen framkom det att empati ansågs som en förutsättning för god humor. Olsson, Backe & Sörensen (2003) menar att tillit och humor är nära relaterade till varandra där en positiv relation mellan tillit och humor ger självförtroende och minskad

stress. "Humor är som att gå på nattgammal is; ibland bär den, ibland bär den inte" (Olsson, Backe & Sörensen 2003:79). Trots att vi har en god intuition och avsikt med en handling kan det hända att vi skadar eller kränker en annan människa ändå (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Här sätts den empatiska förmågan på prov, då en kränkning kan ske exempelvis i form av ett olämpligt skämt. I situationer där människor möts från olika kulturer är det särskilt viktigt att tänka på vad som är rätt och fel. Passande och opassande kan där gå isär väldigt lätt och etiken blir i och med detta mycket viktig att tänka på. Det krävs en reflektion över hur mottagaren av exempelvis ett skämt kan komma att reagera förklarar Olsson, Backe & Sörensen (2003).

Humor som en copingstrategi

Olsson, Backe & Sörensen (2003) skriver om stress och copingstrategier. De menar att människor har olika sätt att hantera stress där forskning visar att människor som kan "se en möjlighet i ett problem, istället för att se ett problem i en möjlighet" bättre kan hantera stress. Mycket tyder på att humor är en viktig del i detta och har betydelse för stressreducering enligt forskarna (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Humor som copingstrategi är användbart för alla individer. En individ, exempelvis en socialarbetare som uttrycker "att allt är möjligt" istället för att "ingenting kan gå" alltså hen ser möjlighet i ett problem, istället för att se problem i möjligheter, har större chans att lyckas med arbetet, problemlösningen eller "hopplösa" situationer.

Olsson, Backe & Sörensen (2003) förklarar att begreppet coping eller kreativ problemlösning som det även kallas, handlar om att när problem uppstår väljer människor olika sätt att hantera problemet på. Vid socialt arbete med humor i arbete med klienten, kan det handla om att acceptera situationen, förneka problemet eller en kombination av åtgärder för att rätta till problemet. Humor som copingstrategi kan förändra problemsituationen eller upplevelsen av en problemsituation. När problemsituationen blir till ett okontrollerat stressmoment för individen, kan humor som copingstrategi tillämpas för att bibehålla individens välbefinnande. Copingstrategi kan delas in i två former, problemfokusering och känslufokuserad strategi, och används i förhållande till deras funktion eller i kombination, vilket är av användning för socialarbetare i arbetet med olika klienter som är känslostyrda eller problemstyrda. Den problemfokuserade formens strategier handlar om att ta bort själva stressmomentet i miljön och den känslufokuserade strategin handlar om att reglera den känslomässiga kopplingen till problemet (Olsson, Backe & Sörensen 2003).

Kreativ problemlösning är också en form av coping och är en strategi som har strukturella drag i sin form men som samtidigt tillåter att lösa problem på alternativa sätt än de traditionella. Humor kan vara användbart som den kreativa eller alternativa lösningen. Striim (2003) skriver att kreativt fokus är en enkel och viktig teknik att använda sig av vid problemlösning. En humorinriktad kreativ problemlösning, är ingen teknik som en enskild person ensam kan använda. Det krävs ett samarbete mellan flera individer för att det ska fungera, det behövs minst en givare och en mottagare. Det handlar om en idéskapande start och sedan om en kreativ process i att genomföra uppgiften, i att lösa problem. Han menar att när kreativt fokus används, är en viktig

förutsättning att alla parter har en gemensam uppfattning om problemet och uppgiften. Inte minst vid humor som kreativ problemlösning eftersom utan allas samförstånd kring humor generellt, specifikt för problemet och uppgiften, så kan kränkning eller missförstånd ske. Striim (2003) förklarar att vanligtvis vid problemlösningar brukar vi formulera våra problem eller uppgifter så precist som möjligt och ofta är tillvägagångssättet mycket detaljerat samt förutbestämt. Det tillvägagångssättet är många gånger behändigt eftersom det ger oss möjlighet till att arbeta effektivt och snabbt nå en form av resultat. Det hindrar oss dock samtidigt i att se nya alternativ och är ett kortsiktigt sätt att lösa problem (Striim 2003).

En copingstrategi är som tidigare skrivit, humor och skratt. Olsson, Backe & Sörensen (2003) skriver att forskare tagit fram att humorn kan göra det lättare att på ett effektivt sätt hantera problemsituationer som upplevs som ett hot. Humorn kan framkalla en kognitiv perspektivförskjutning som fungerar på så sätt att de negativa effekterna av stress mildras. Att omvärdera problemet och alternera perspektivet, genererar minskad stress och ger möjlighet till distans till problemet. Att ha sinne för humor ger positiva känslor hos individen och skapar en buffert mot stress, det kan även förhöja det fysiska och psykiska välbefinnandet. En individs grundsyn har betydelse för hur hen hanterar stressituationer. En optimistisk person har därmed använt sig av konstruktiva copingstrategier och klarar hanteringen av stress (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Humor har potential till att dämpa överväldigande känslor av allvar och byta ut allvarskänslan till en känsla av hopp och positivitet. Kopplat till socialt arbete och i arbete med klienten så har även Shim (2007) tagit fram att socialt arbete innebär mycket stress både emotionellt och praktiskt, hennes forskning visar på att det arbetsorganisatoriska klimatet är avgörande för huruvida socialarbetare ville stanna kvar på sina arbetsplatser eller inte. Mår människor bra på sin arbetsplats gör de troligtvis även ett bättre jobb, vilket ger bättre utfall. De socialarbetare som hade positiv anda och hög motivation var också mer benägna att behålla sin anställning. De ansågs även ha en högre känslomässig energi, vilket betydde att arbetet såsom det var organiserat gav energi och inte tog på socialarbetarnas krafter. Shim's (2007) analys talade om att med hög standard på det arbetsorganisatoriska klimatet, gav socialarbetare en mer hanterbar arbetsbelastning. De socialarbetarna med ett sämre arbetsorganisatoriskt klimat, hade det motsatta. Freuds beskrivning av humor var, att det är ett uttryck för självets bevarande, vilket per definition innebär att vi inte tar oss själva eller den situation vi befinner oss i på för stort allvar (Olsson, Backe & Sörensen, 2003).

3.4 Klimat, kultur och humor i det sociala arbetet

Vad kan göras för att få in mer humor i det sociala arbetet? Martin (2007) talar om en relativt ny affärsidé som handlar om konsulter som är specialiserade på humor på arbetsplatser, där organisationer då kan hyra dessa för att lära medarbetare och chefer att bli mer lekfulla och humoristiska på jobbet. Dessa konsulter lär ut detta via workshops och seminarier där medarbetare och chefer får medverka i lekfulla aktiviteter som att berätta roliga historier under rasterna. Medarbetare och chefer får också göra ett hopplock av vitsar och roliga bilder som de kan ta upp att titta på under stressande förhållanden. Målet med dessa olika aktiviteter är att få medarbetare och chefer mindre

stressade och bidra till bättre relationer på arbetsplatsen. Målet är också att få medarbetare och chefer att släppa på sina hämningar och bli mer avslappnade (Martin 2007). Detta kan vara ett sätt att strukturera synliggöra humor i det sociala arbetet. "Humorn ger också den anställde bättre möjligheter att använda olika perspektiv vid problemlösning samt att utveckla en psykologisk distans vid potentiellt stressfulla situationer" (Olsson, Backe och Sörensen 2003:164). Martin (2007) menar att arbetssituationer ofta är karaktäriserad av en viss tvetydighet och osäkerhet där humorn används för att underlätta dessa situationer. De fördelaktiga effekterna av humor på arbetet som hittats genom kvalitativa studier har visat effekter av minskad stress, ökad glädje och bättre sammanhållning (Martin 2007). Det har också upptäckts att humor har goda effekter både när ett problem identifieras och när ett problem ska lösas (Martin 2007). Då socialt arbete ofta handlar om problemlösning, blir humor ett mycket användbart verktyg.

Martin (2007) menar också att humor kan uppträda på ett negativt sätt på arbetsplatser såsom socialt arbete, detta i form av kränkningar och ironi. Detta kan bidra till osunda grupperingar och exkluderingar. Humor kan också användas för att förmedla missnöje, detta bland annat gentemot ledningen. Vilket i sin tur kan leda till grupperingar mellan ledning och medarbetare då medarbetare oftast skämtar ironiskt om chefer då de är missnöjda (Martin 2007). Uppstår grupperingar mellan medarbetare och ledning, blir klimatet på arbetsplatsen negativ vilket i sin tur kan smitta av sig på klienten. Martin (2007) menar att mer forskning kring humor och arbetsplatser behövs då det är lättare sagt än gjort att implementera humor på arbetet. Med mer forskning kan organisationer lättare veta hur de ska implementera humorn för att den ska få en positiv effekt (Martin 2007).

Kulturen i en organisation innebär delade värden, normer och beteenden som ger organisationen och de personer som arbetar där en gemensam identitet (Martin 2007). Vad gör då kulturen på arbetet framgångsrik? Vissa studier visar att en framgångsrik organisation präglas av god kamratskap mellan kollegor och en bra känsla kring vad de gör på arbetet. Andra menar att medarbetare som delar med sig av humor skapar en framgångsrik kultur (Martin 2007). Den typen av humor som präglar arbetsplatsen, menar Martin (2007) också reflekterar organisationens kultur där. Kulturen i arbetsgruppen speglar en del av det sociala arbetet och arbetet med klienten en del. Den kultur som infinner sig på en arbetsplats, som även klienten är en del av, påverkar också klienten. Olsson, Backe & Sörensen (2003) också skriver att tillhörigheten inom olika kulturer förstärks med hjälp av humor.

Ett uttryck som kommer till tals i boken Humorologi, kallas "permitted disrespect" som definierar den skämtsamma och retsamma relationen i en kultur. Här är skämt och retsamhet inom gruppen tillåten, men måste också tålas (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Med "permitted disrespect" menas en kombination av vänskap och antagonism. Humorforskare menar att förutsättningen för humor är att det finns motsättningar, "en rolig händelse är bara rolig om den sätts i relation till en annan situation" (Olsson, Backe & Sörensen 2003). Det handlar med andra ord om att gruppen är medveten om

spelreglerna för humorn och att den som är med i leken får leken tåla. Det gäller kanske i det här fallet endast arbetsgruppen då det kan vara riskabelt att dra in klienten i en sådan "lek". Viktigt är att komma ihåg, att alla inte skrattar åt samma sak. Används humorn fel, det vill säga via sarkasm, kan leda till så långt som mobbing och utestängning av personer. Detta menar Olsson, Backe & Sörensen (2003) kan ge psykiska begränsningar i möjligheten att utveckla nya tankegångar. Förståelsen och förmågan att använda humor menar Olsson, Backe & Sörensen (2003) ger gruppen en gynnsam förutsättning för gemenskap vilket är användbart för ett lyckat socialt arbete. Förståelsen och förmågan att använda humor påverkar också användandet av den i det sociala arbetet.

4. Metod

4.1 Tillvägagångssätt

Denna studie startade genom generella frågeställningar kring humor i koppling till relationer, kommunikation, klimat, kultur och professionalitet i det sociala arbetet. Exempel på frågor vi ställde oss var, hur känns det att använda humor i det sociala arbetet? Hur skapar humor relation till klienten? Hur fungerar humor som verktyg i det sociala arbetet? Hur kommuniceras humor och på vilket sätt är det etiskt rätt att kommunicera humor? Kan socialarbetare vara professionella och använda sig av humor i det sociala arbetet? Frågeställningarna diskuterades fram och tillbaka, även vilken grupp socialarbetare och vilken typ av socialt arbete som skulle undersökas. På vilket sätt som humorn skulle beröras i studien diskuterades och från vilken vinkel som studien skulle ta ansats i. Syftet vi ville uppnå med uppsatsen och dess frågeställningar hamnade tillslut på sin plats. En lämplig intervjuguide utformades och vilka typ av socialarbetare som skulle intervjuas bestämdes. Detta gjordes med stöd av Holm, Ingemann's (2016) förklaring till hur en undersökning kan läggas upp ändamålsenligt.

4.2 Datainsamling

För att finna en fördjupad förståelse kring ämnet i praktiken så genomfördes semistrukturerade intervjuer med socialarbetare (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2011). På så sätt säkras nuläget av ämnet och kvaliteten för studien. Semistrukturerade frågor öppnar upp för fritt samtal kring ämnet och fria följdfrågor förklarar Ahrne & Eriksson-Zetterquist (2011), vilket är till hjälp för en djupare förståelse i den enskilde socialarbetarens upplevelser av humor i socialt arbete. Utefter dessa kriterier utformades en intervjuguide, för att skapa en struktur för intervjun och därmed säkerhetsställa att intervjuerna stannar inom ramen för studiens syfte och frågeställningar. Studien begränsas till att ta reda på de individuella upplevelserna av humor. Det har diskuterats, på vilket sätt frågorna ställs i intervjun och vad som avgör för vilken typ av data som framkommer från en intervju, samt hur det påverkar resultatet för studien. Intervjuerna gjordes på respondenternas arbetsplatser, som även spelades in under intervjuens gång. En gruppintervju gjordes om tre personer och tre separata intervjuer. Intervjuerna transkriberades (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2011) för att sedan lättare kunna dra slutsatser av resultatet. Ljudupptagning togs vid intervjuerna genom en inspelningsapparat. Ljudupptagningen laddades sedan ner i ett transkriberingsprogram på

datorn, där transkriberingen av materialet gjordes. En backup för materialet skapades genom att spara ner både ljudinspelningarna och det transkriberade materialet på en extern hårddisk.

4.3 Urval

Intervjupersonerna valdes ut genom ett subjektivt urval (Bryman 2011), vilket innebär att respondenterna handplockats för undersökningen. Det gjordes eftersom vi har en viss kännedom och erfarenhet av humor i det sociala arbetet. Respondenterna som valdes ut, visste vi på förhand skulle ge mycket informativ data kring vårt valda ämne eftersom de arbetar kontinuerligt med humor i det sociala arbetet. Respondenterna handplockades genom en tredje part, vilket innebär en person som vi har god kontakt med och som kan delge oss hens kontaktnät. I kontaktnätet fanns den typ av socialarbetare som vi var intresserade av att intervjua. Den tredje parten har god insyn i användningen respektive icke användningen av humor, och effekterna av de båda arbetssätten i det sociala arbetet. Detta gjordes också för att deltagarna under intervjutillfällena skulle förbli anonyma för varandra, samt för att hålla en professionell roll till ämnet och respondenterna (Denscombe 2009). Fördelen med ett subjektivt urval (Bryman 2011) är att det ger möjlighet till att komma närmare företeelsen humor i det sociala arbetet som är av vikt för studien. Det ger möjlighet till att fokusera på just företeelsen humor, vilket vi är intresserade av och för att belysa våra aktuella frågeställningar. Nackdelen med ett subjektivt urval är att det inte finns möjlighet till att generalisera och datainsamlingen från en handplockad grupp blir grundad på deras erfarenheter (Denscombe 2009). Eftersom tid och resurser varit begränsad blev det subjektiva urvalet mest gångbart för studien. Avgränsningen gällande intervjupersonerna blev i detta fall socialarbetare som arbetar på kontor. Vi valde istället att använda oss av socialarbetare som arbetar på boenden. Respondenterna i studien arbetar på både privata och kommunala boenden. De arbetar med tonåringar som har olika typer av problematik och de är verksamma i södra Sverige. Gemensamt för alla respondenterna är att de alla använder sig av humor som verktyg i arbetet med klienten, de har erfarenhet av användningen av humor i det sociala arbetet som oftast fungerar bra och ibland mindre bra. Inga bortfall har inträffat och sex intervjupersoner har används i studien. Tre respondenter intervjuades separat och tre intervjuades i grupp. Innan intervjuerna utfördes meddelades intervjupersonerna om att materialet i efterhand kommer att hanteras med största möjliga konfidentialitet, men att det inte är något som går att lova till hundra procent. Intervjupersonerna är välkomna med synpunkter i efterhand, och via respondentvalidering så har vi haft en god kommunikation hela vägen genom arbetets gång. Detta för att få så träffsäker och rättvis data som möjligt.

4.4 Resultat och dataanalys

Först sorterades materialet utefter de teorier och begrepp som använts i de tidigare studierna och i den teoretiska utgångspunkten. Efter sorteringen reducerades datamaterialet ner med fokus på syftet och frågeställningarna vilket Bryman (2011) anser är av vikt. Därefter redovisades materialet i ett resultatavsnitt och argumenterades genom en analys. I analysdelen har det varit av vikt för oss att applicera teorierna på studiens

resultat, samt lägga tonvikten på studiens syfte och frågeställningar. Där menar Ahrne & Svensson (2011) att teorierna utgör en mycket viktig del i analysen av materialet. Vikt har lagts på att diskutera kring vad tematisering innebär för studien och hur tematisering kan begränsa vad det gäller tillförlitligheten för studien (Bryman 2011). I resultatdelen används teman som är av vikt för studiens syfte och frågeställningar, samt återkommande för respondenternas resonemang kring användningen av humor i det sociala arbetet. Hur vi kom fram till våra teman grundar sig delvis i tidigare studier där en tematisering av litteraturen är gjord. Teman i avsnittet ”tidigare studier” går ihop med de teman som är valda i resultatdelen för att göra det bekvämare för läsaren. Vi valde att tematisera på grund av att vi hade ett stort empiriskt material att arbeta med, där respondenternas svar krävde en tematisering för följsam läsning. Intervjuguiden var relativt öppen, därav blev tematisering nödvändig. Bryman (2011) skriver om tematisering som ett användbart verktyg av resultat- och analys. Fingering av respondenternas namn ansågs ge en behagligare läsning i resultat- och analysdelen (Denscombe 2009). Fokus i resultatet och analysen har varit på vad respondenterna berättar om, deras egna erfarenheter och tankar kring ämnet humor i det sociala arbetet.

4.5 Tillförlitlighet

I en kvalitativ studie som är gjord i detta arbete, kan det vara svårt att få samma resultat igen om den skulle göras om (Denscombe 2009). Detta på grund av att urvalsgruppen är liten och att det är en kvalitativ metod som använts. Enligt Denscombe (2009) är det i princip omöjligt att kopiera en social inramning då tiden förändrar möjligheten att samla ihop motsvarande människor med en liknande inramning i samma sociala miljö.

För att säkra tillförlitligheten i vår studie har vi bland annat använt oss av respondentvalidering. Det vill säga att vi återvänt till våra deltagare med våra fynd för att säkerställa trovärdigheten. Detta menar Denscombe (2009) gör det möjligt att kontrollera träffsäkerheten och att vår förståelse stämmer överens med informanternas åsikter. Eftersom datainsamlingsmetoden har gett liknande resultat intervju efter intervju avser metoden relativt hög tillförlitlighet. Ett försök att utforma alla intervjuer så konsekvent som möjligt har tagits i akt för att få så hög tillförlitlighet som möjligt. Det begränsade urvalet av intervjupersoner gör att resultatet blir svårt att generalisera. Dock då syftet är att fördjupa kunskapen om humorns vikt i det sociala arbetet, samt fördjupa kunskapen om användningen av humor i förhållande till klienten, är överförbarhet inte av vikt i denna undersökning (Bryman 2011).

4.6 Forskningsetik gentemot informanterna

Hur kan våra respondenter skyddas på bästa möjliga sätt från etiska och moraliska övergrepp? Vetenskapsrådet (2011) talar där om individskyddskravet som innebär att individen ska skyddas från skada och kränkning. För att minimera risken för skada och kränkning har forskningsetiska kodexar utvecklats, där dessa samlingar av regler hjälpt till i denna studie till att förklara hur informanterna ska behandlas etiskt korrekt (Vetenskapsrådet 2011). I den här kandidatuppsatsen, där intervjuer görs om humor kopplat till socialt arbete, är en etikprövning inte aktuell. Forskningen i denna

kandidatuppsats kommer varken att innebära fysiska ingrepp eller behandla känsliga personuppgifter om respondenterna.

Innan intervjuerna genomfördes skickades ett missivbrev ut till varje respondent (Se bilaga A), och detta gjordes via e-post. I brevet skrevs all nödvändig information ned om undersökningen för att respondenten inte skulle behövas lämnas med några frågetecken. I brevet står syftet tydligt med, frivilligheten att delta och rätten av avbryta (Bryman 2011). Respondenterna har därmed rätt att själva avgöra om de vill bli intervjuade och delta i undersökningen eller inte. Personuppgifter som finns med i undersökningen ska behandlas med största möjliga konfidentialitet (Bryman 2011). Detta har vi skrivit med i missivbrevet så att respondenterna är medvetna om det. Det som också står med i missivbrevet är nyttjandekravet, som innebär att informationen som samlas in om respondenterna endast får användas för forskningsändamålet (Bryman 2011).

5. Metoddiskussion

5.1 Hur påverkar metoden studiens tillförlitlighet?

Tillförlitligheten kan bli problematiskt gällande metoden som använts i denna kandidatuppsats. Detta för att miljö och stämningssläge vid intervjuernas tidpunkt är svåra att efterlikna identiskt (Denscombe 2009). Om studien istället gjorts med enkäter, hade det varit lättare att genomföra samma forskning igen och få exakt likadant resultat. Detta för att stämningsslägen eller olika miljöer kanske inte hade uppstått, heller inga följdfrågor såsom vid intervjuer (Denscombe 2009). Hade undersökningen gjorts i enkätform hade den å andra sidan troligtvis inte gett lika djup information, vilket är syftet med denna uppsats. För att övertyga våra läsare om att datamaterialet i denna uppsats är träffsäker har respondentvalidering används (Denscombe 2009). I det här fallet tror vi att det är ett mycket bra verktyg att använda sig av, att återgå till informanterna löpande under skrivandets gång för att säkerställa att det som sagts är korrekt uppfattat av oss. Hade vi inte gjort det tror vi att resultatet hade kunnat bli missvisande och för mycket baserat på våra egna tolkningar. En respondentvalidering som ovan skrivet i metodavsnittet är gjord, i och med detta så bekräftade respondenterna det som redan var sagt i intervjuerna och bekräftade att vi tolkat svaren rättvist. Detta anser vi stärker och har stärkt tillförlitligheten i vår studie.

5.2 Hur påverkar urvalet och valet av datainsamlingen undersökningen?

Valet av socialarbetare blev socialarbetare som arbetar på boenden, eftersom det var där som vi trodde att den mest värdefulla faktan kring humor i det sociala arbetet skulle finnas. Genom urvalet så har vi fått reda vad respondenterna anser gör humor användbart i det sociala arbetet, hur respondenterna tror att den skulle kunna synliggöras samt vad som påverkar användandet av humor med klienten. Anledningen till att vi inte valde gruppen socialarbetare som arbetar med direkt myndighetsutövning, tror vi kan ha att göra med vår egen förförståelse kring den yrkesgruppen och dess arbetsuppgifter. Vi tror att en relativt nära relation med klienten behövs för att humor ska få en positiv

effekt i arbetet. En nära relation tror vi är lättare att få om man arbetar som socialarbetare på till exempel ett HVB-hem än som socialsekreterare. Att använda intervjuer (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2011) för datainsamling var ett enkelt val eftersom det är det vanligaste och mest beprövade sätt att samla in data på i kvalitativa studier. Det gav oss betydelsefull information kring ämnet. Vi använde oss av semistrukturerade intervjufrågor (Ahrne & Eriksson-Zetterquist 2011), där tanken var att information om socialarbetarens egna upplevelser kring humor i det sociala arbetet skulle framkomma. Detta ger på så vis ingen direkt möjlighet till att generalisera, så hade vårt syfte med studien varit att generalisera hade en annan datainsamlingsmetod använts (Denscombe 2009). Intervjuguidens påverkan för intervjuresultat anser vi har en viss betydelse eftersom den styr intervjuernas gång, samtidigt så var frågorna i intervjuguiden öppna och fokus låg på ett fritt berättande från respondenterna. Därmed anser vi inte att intervjuguiden på något sätt påverkar resultatet i missvisad riktning.

5.3 Arbetets upplägg och struktur - hur påverkar det utfallet?

Risken med tematisering kan vara att viktig data faller bort (Bryman 2011). Vi anser dock att det är en viktig del för en kandidatuppsats, att kunna bryta ner arbetet i olika teman för att få en struktur. Vår struktur har varit till hjälp för att få fram en tydlig koppling till uppsatsens syfte och frågeställningar. Utan att göra detta tror vi att det hade kunnat bli mycket förvirrande för läsaren. Intressant data kan mycket väl falla bort men i denna studie endast sådan data som inte ligger till uppsatsens syfte att ta fram. Genom teman ser vi till att den viktigaste och väsentligaste datan, kopplat till ämnet humor i det sociala arbetet tas med (Bryman 2011). Detta för att läsaren lättare ska kunna följa den röda tråden genom hela uppsatsen. I denna uppsats har vi fokuserat på respondenternas egna tankar och berättelser om humor i förhållande till socialt arbete där vi låtit respondenterna mestadels tala väldigt fritt. Detta ser vi som en stor fördel i uppsatsen då en del av syftet är att få en djupare förståelse hur humor ser ut i det sociala arbetet med klienten. I analysprocessen fokuserar vi på berättelserna som framkommit vilket vi tror ger oss en djupare förståelse gällande humor i det sociala arbetet mellan socialarbetaren och klienten. Detta tror vi hjälper oss att ge respondenternas syn på användningen av humor i det sociala arbetet med klienten, då vi inte vill att våra egna tankar och åsikter ska vävas in (Denscombe 2009). Nackdelen med att låta respondenterna tala fritt har varit att reduceringen av materialet blev tidskrävande. Det blev också tidskrävande att hitta passande teorier för att kunna analysera datan rättvist. Vi tror att vissa andra delar i arbetet hade kunnat bli bättre om inte reduceringen hade tagit så lång tid. Att det fria berättandet från respondenterna kan påverka studiens utformning, är något som vi har haft i åtanke vid analysen. Att återge ett fritt berättande kan ge en otydlig bild av resultatet för läsaren (Ahrne & Svensson 2011).

5.4 Etiska aspekter att ta hänsyn till

Denscombe (2009) skriver om att respektera deltagarnas rättigheter och värdighet, att arbeta på ett ärligt sätt som respekterar deltagarnas integritet. Att respektera deltagarnas rättigheter har vi gjort genom att läsa oss till vilka etiska regler som gäller kring forskning och informerat våra deltagare om detta både i ett brev och i mötet med deltagarna precis innan intervjun. Deltagarnas värdighet har vi respekterat genom att gå in med en så god

förförståelse som möjligt och en så objektiv syn som möjligt om våra deltagare och deras yrke. Denscombe (2009) skriver också att inga långsiktiga följder får finnas av deltagandet som på något sätt skadar deltagarna. I och med att vi inte inkräktat på informanternas personuppgifter eller på något sätt röjt deras identitet, kommer troligtvis inga långsiktiga följder att finnas. Däremot som innan skrivet, går det inte att lova informanterna hundra procentig konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2011), då det ibland kan vara nödvändigt för andra att ta del av arbetet. Det går att informera informanterna om vilka åtgärder som vidtagits för att minska risken, och då ligger det sedan i informanternas händer om de vill delta eller inte. Vi tror inte att vi kunde ha gjort något annorlunda i delgivandet av den informationen till informanterna än vad vi gjort. Detta då vi säkerställt oss både genom information via brev och en upprepning av samma information precis innan intervjuens start.

Ett forskningsetiskt dilemma som denna kandidatuppsats kan tänkas stöta på under genomförandet av studien kan exempelvis vara förförståelsen kring respondenterna (Denscombe 2009). Det är därför mycket viktigt att gå in med en objektiv syn på personerna som ska intervjuas, detta så att svaren som ges tolkas så objektivt som möjligt. Den egna uppfattningen av informanterna, kanske fördomar kring hur en person med ett specifikt yrke kan tänkas vara som person, ska inte få ta plats under intervjuerna då svaren därmed kan komma att tolkas väldigt subjektivt (Denscombe 2009). Tolkningarna av svaren blir därmed inte etiskt korrekta i förhållande till informanterna. Den egna uppfattningen av hur andra individer hanterar problem eller ett visst ämne, kan vara helt fel i förhållande till hur det ser ut i verkligheten. Det är på så sätt viktigt att gå in så öppet som möjligt inför en intervju, detta för att undersökningen och resultatet ska bli rättvist för både informanterna och de övriga som ska ta del av underlaget menar Holm, Ingeman (2016). Det vi hade kunna gjort annorlunda är eventuellt att ta mer hänsyn till den tredje parten som valde ut informanterna, dennes bedömning av informanterna. Detta exempelvis genom en djupare diskussion med den tredje parten kring humor och på vilket sätt vi ser på humor, för att få gemensam bild av vad humor är. Det kan ha spelat roll för metodens gång eftersom den tredje parten har fungerat som vår ”högra hand” i urvalsprocessen. Denna person hade stort inflytande över val av informanterna och samtidigt var hen beroende av vår beskrivning av vilken typ av informanter som vi ville intervjua.

6. Presentation av resultat

I följande text presenterar vi våra respondenter där vi valt att fingera namnen på grund av den konfidentiella aspekten. Våra respondenter arbetar på både privata och kommunala boenden med tonåringar i södra Sverige. På boendena bor tonåringar med olika problematik, från ensamkommande till tonåringar med svårare diagnoser. Respondenterna har alla flera gånger använt sig av humor som verktyg i arbetet med klienten, de flesta gångerna har det fungerat bra och vissa gånger mindre bra. Totalt består våra respondenter av sex intervjupersoner:

Lina 29 år, arbetar på ett privat boende

Camilla 37 år, arbetar på ett privat boende

Daniel 45 år, arbetar på ett privat boende

→ Dessa tre personer är intervjuade i grupp och de alla arbetar på samma privata boende.

Hans 29 år, arbetar på ett kommunalt boende

Sanna 31 år, arbetar på ett kommunalt boende

Marie 35 år, arbetar på ett kommunalt boende

→ Dessa tre personer är intervjuade separat och de arbetar på olika kommunala boenden.

6.1 Fingertoppskänsla i relationer till klienter

“-Börja lek en rolig lek för att börja bygga en relation, det brukar vara de mest simpla lekarna för att ha roligt och då bygger du automatiskt en relation” (Sanna).

Vissa respondenter i studien ser leken som ett sätt att testa vilken humor som passar för vem, för att sedan kunna bygga vidare en relation på det. Daniel och Camilla förtydligar det med att det handlar om att våga vara barn och leka. De menar att leka går att likställa med humor. De båda talar om “den fria leken” och vikten av att hålla den aktiv i relation till klienten. Många av intervjupersonerna talar om att det handlar om fingertoppskänsla, när en klient ibland är ledsen och nedstämd, är humorinslaget inte alltid passande. Men i vissa fall menar de, att i sådana lägen kan humor också fungera mycket bra men att det återigen handlar om fingertoppskänsla. Det talas även om att det är viktigt att “känna av läget” om inte socialarbetaren och klienten känner varandra så väl. I gruppintervjun tog de alla upp vikten av en god relation med klienten för att humorn ska fungera. Daniel talar om att det är av vikt att relationen mellan klient och socialarbetaren är “på riktigt”. Alla respondenterna menar att en god relation till klienten gör så att klienten öppnar sig mer och vågar tala om svåra saker eller händelser. De menar även att en god relation gör så att humorn går att använda vid svåra situationer eller vid allvarliga samtal. Att den goda relationen skapar möjlighet till att bearbeta situationen eller samtalet, genom att använda humor. Sedan upplevs en lättnadskänsla hos klienten och socialarbetaren, som sedan i sin tur leder till att man kan arbeta vidare med problemet, situationen eller samtalet. Just fingertoppskänslan talas det mycket om under samtliga intervjuer, sammanfattningsvis menar de att det är enormt förlösande för alla parter när fingertoppskänslan leder till att skratta och få ha roligt.

Hälften av respondenterna tar upp vikten av balans i användningen av humor i det sociala arbetet med klienter. Det handlar om att vara professionell och empatisk, det vill säga att både ta klientens bekymmer eller problem på allvar och att se klientens behov. Sanna pratar också om att det även handlar om en balans på det personliga planet för att orka arbeta med socialt arbete. Socialt arbete kan ge otroligt mycket men även ta, så för att orka arbeta med det så behövs humorn som en balansutjämnare:

“-Gladare människor mår bättre och bidrar med mer. Du blir en bättre medmänniska, arbetskollega, en bättre individ, du mår bättre. Jag kan bara se de hälsofrämjande med det här. Men det får ju absolut inte gå överstyr så att du tappar din professionella ståndpunkt i det hela. Eller bli för mycket av en clown, där ingen tar dig på allvar men ... balans”
(Sanna).

6.2 Ironi och sarkasm i det sociala arbetet

Daniel och Camilla talar båda om att de skojar mycket om varandras bra och dåliga sidor utan att de sårar varandra. De påpekar båda vikten av en god relation för att lyckas med denna, kanske lite mer “råa” humorn. Under intervjuerna beskrivs funderingar kring att humor kan föra en grupp närmre varandra om det går att skoja om allt och ingen tar illa vid sig. Att vara allvarlig och samtidigt ha roligt tror vissa respondenter kan lätta upp “trycket” mellan relationer. Det skojas ofta om överkliga situationer som uppstår, både med klienten och kollegor emellan, men det skojas aldrig om klienten eller om kollegor. Finns en god relation mellan socialarbetare och klient, menar många respondenter att de kan fungera som bearbetning för klienten att skoja om en situation som hänt tidigare. Det talas om fingertoppskänsla och finns inte den så kan sarkasm och ironi istället ta över. Sanna menar dock att ironi går att använda sig av för att avvärja tuffa situationer, men att hon då ofta skämtar ironiskt om sig själv.

Det pratas om att använda humor i form av en varm energi som kommer från hjärtat, görs inte det tror de att det blir en ironisk humor som mest stjäl energi. De menar även att humor bör användas skräddarsytt i förhållande till klienten och att en försiktighet bör iaktas då humor kan skada väldigt mycket om den landar hos klienten i ironisk form.

“-man får börja väldigt försiktigt, humor kan skada väldigt mycket om man inte känner in varandra” (Daniel).

Lina tror att det kan ta tid innan humor kan komma in genuint i verksamheter, och menar att det behövs några byten av personal innan det “sitter”. Hon menar att på vissa arbetsplatser kan humor komma att te sig i form av anklagelser och ironi om det inte ges tid till humorn att växa in i verksamheten. Det uttrycks under intervjuerna att ironi är svårt att använda men att det blir lättare att använda sig av ironi vid kontakt med personer som de känner väl, med okända personer kan det lätt bli missförstånd. Ingen utav respondenterna har tagit upp om de finns skillnader i humor mellan kvinnor och män. Det talas dock om att de tror att den humoristiska sidan är individuell från person till person och att en individ växer in i den rollen i en grupp. Det talas även om att det skojas om olika saker med olika typer av personer eller grupper. Att det till exempelvis kan vara lättare att skoja om tjejer med tonårskillar och om killar med tonårstjejer:

“-I början var de så emot av att vara i köket medan idag är de hur duktiga som helst på att göra matlagning och allt diverse. Att, oj vad duktig du är, nu kommer du få en fin tjej här i Sverige och då skrattar de jättehögt och tycker att det låter roligt” (Hans).

6.3 Den etiska betydelsen av humor

Gällande etik och moral i arbetet med humor menar de att nästan varenda situation får skraddarsys, det går aldrig att säga vad som är rätt gällande en klient. De menar att ett ögonblick inte är det andra likt och det handlar återigen om fingertoppskänsla. Det talas om att det kan krocka väldigt mycket med moral och etik där de menar att små saker kan bli väldigt stora i andras ögon och det beskrivs som att "balansera på en knivspets". Daniel talar också om att det ibland är okej att dra en "vit lögn" för att exempelvis avleda ett utbrott. Där menar han att etiken och moralen tar plats igen eftersom det egentligen inte är en okej handling. Daniel anser att det är helt okej att dra "vita lögner" om det gör att klienten mår bättre av det och att en allvarlig situation kan avledas. Det talas om tankar kring varför humor har lagts till i den etiska koden för socialt arbete och tankarna landar i; för att som individ må bättre på arbetet.

"-Man har ju tittat på forskning, där man hellre väljer ett roligt arbete med sämre lön, än ett tråkigt arbete med hög lön. Det säger ju mycket om oss människor" (Sanna).

Respondenterna tycker att det är bra att humor tagits med i den etiska koden, det påpekas att humor kanske är den viktigaste egenskapen att ha som socialarbetare. Det talas om en positiv syn kring att humor tas upp i den etiska koden. De tror att humor kan reducera missförstånd och föra socialarbetaren och klienten närmre i sin relation. Respondenterna menar att humor är en viktig egenskap att ha med i den etiska koden då de tycker det är viktigt med humor i arbetet med människor.

6.4 Humor som kommunikationsverktyg

Effekten av humor i socialt arbete tror intervjupersonerna kan öppna upp kommunikationen mellan människor. När en respondent beskriver humor i förhållande till det sociala arbetet, beskrivs det som en nyckel mellan hen och klienterna. Det förklaras som ett slags kommunikationsverktyg. Humor i kommunikation med klienten kan fungera inledande till ett samtal som är viktigt och nödvändigt att ha, men som klienten inte gärna vill delta i. Detta är något som hälften av respondenterna praktiserar ofta i sin yrkesroll och menar också att humor kan fungera som motivation till att få människor att göra något de egentligen inte vill göra. Humor som kommunikationsverktyg behöver å andra sidan inte alltid vara i form av samtal. En intervjuperson talade om att hen använder sig ibland av media för att kommunicera humor till klienter. Detta kan exempelvis vara att hen tittar på en rolig film tillsammans med klienterna. Ett annat kommunikationsverktyg som inte innebär rena samtal kan vara lek. De förklaras att största delen av vårt samhälle har ett "duktighetssyndrom" med sig som gör att vi stänger till barnet inom oss, och då öppnar vi oss inte på samma sätt för humor. Humor menar Daniel är för honom att vara i barnet för det är där vi människor möter varandra, där kan vi leka och där får vi utrymme för kärlek.

6.5 Att professionalisera humor i det sociala arbetet

De flesta respondenterna talar om vikten av att få in humor i arbetet på ett systematiskt och organisatoriskt sätt. Detta exempelvis genom en övning eller en aktivitet som sker i

grupp. Det nämns att lekar och skratt-terapi är något de skulle vilja utöva i grupp med sina klienter men som de ännu inte har gjort. De påpekas dock att det är av vikt att chefen/ledaren visar för sin personal att humor är något som bör användas i deras arbete och att det är viktigt. Camilla pratar om humor genom teater, hon menar att där försvinner maktpositionerna lite och att där finns utrymme för humor att mötas i grupp utan några krav. Genom humor tror respondenterna att maktbalansen mellan socialarbetare och klient kan "slätas ut" och göra att de möts på en jämnare nivå och på så vis stärka relationen dem emellan.

“-Jag tror att det är en viktig del på arbetsplatser som man nog kan komma ganska mycket till genom teambildning och sådant, för jag tror att humor har väldigt mycket att göra med att känna sig trygg med andra, vi alla är olika och använder humorn på olika sätt, och det är inte en som är expert utan det är ju att leta fram humorn hos alla, men den är kanske lite olika väl gömd, och på en del arbetsplatser kan jag känna att det blir lätt att man absolut vill göra rätt och vara duktig och det är det som präglar sig, det blir det som också skapar en stämning mellan medarbetare och man kan inte känna sig trygg i en sådan gemenskap” (Camilla).

Alla respondenterna välkomnar mer humor i det sociala arbetet. De ser att humor bör användas i det sociala arbetet men påpekar att det inte är uttalat i deras arbetsbeskrivning eller syns i de riktlinjer och regler som det följer på sina arbetsplatser. Detta resulterar i att de alla använder sig av humor, men det pratas inte om det kollegor emellan eftersom det inte anses professionellt då det inte står med i någon arbetsbeskrivning. Det finns inga förbud mot användningen av humor som verktyg i deras sociala arbete och det används på känn av medarbetarna. Alla respondenterna talar om att det inte anses vara professionellt att använda sig av humor i det sociala arbetet och därmed tror de att det inte används så mycket. Det är mer fokus på struktur och regler. Hälften av respondenterna anser att det går att lära sig använda humor i det sociala arbetet. De påpekar att de saknar kurser i humor och coaching i att använda sig av humor på arbetsplatsen för att våga använda den i större utsträckning. De menar att humoranvändning är något som man behöver öva på först innan det går att använda i arbetet med klienter, för att inte kränka någon och för att det ska få den positiva effekt som är målet. De säger att om det fanns möjlighet till att öva och diskutera ämnet humor på arbetsplatsen med kollegorna så skulle fler våga använda humor som ett verktyg. Att anordna kurser och diskutera humor tror de, är nyckeln till att professionalisera humor i det sociala arbetet. Även att kurser om och med humor kan fungera som en slags hälsofrämjande del för personalgruppen och för sammanhållningen mellan klienter och socialarbetare.

“-Och sen tänker jag också att man ska vara så otroligt professionell egentligen och alltid vara väldigt korrekt och konkret å lyssnade men det gör ju ofta att du är eller blir en robot. Eller när vi ska vara.. vad säger man.. ska vara privat men inte personlig. Jag tror att man kan fortfarande vara en människa och visa mänskliga sidor, vilket humor är, så ger det tillbaka energi till en själv” (Sanna).

6.6 Humor som problemlösare

Kreativ problemlösning är humor menar flera av respondenterna. De ser kreativ problemlösning som lösningen till klientens många gånger komplexa problem och situation. De menar att det sällan finns en teori eller metod som kan vara till hjälp för klienten. När klienten inte passar in i en särskild metod så är lösningen att anpassa metoden till klienten och inte tvärtom. De hävdar att många gånger försöker vi i det sociala arbetet anpassa klienten till metoden, så att klienten ska fungera i det sociala men att det många gånger förvärrar klientens situation eller beteende. De anser att vi borde göra tvärtom och anpassa metoden utefter klientens behov först och sedan korrigerar vissa delar hos klientens beteende och anpassa omgivningen så att hen blir accepterad av samhället. Sanna använder ibland humorn för att avvärja ett icke önskvärt beteende hos klienten eller avleda en konflikt mellan klienterna. Liknande förklaringar till kreativ problemlösning talade alla respondenterna om.

“-Det bygger ju väldigt mycket på kreativiteten hos varje individuell medarbetare, att kunna tänka, när det är som mest fokus på en sak, kunna tänka på något, tänka runt, eller rakt igenom, vågar man gå rakt igenom?”

(Daniel).

Daniel ser det som problematiskt att det inte finns någon utbildning i just kreativ problemlösning och humor. Han menar att det skulle lösa många problem inom det sociala arbetet, framför allt strukturella problem och aggressionsproblem. Att kreativt problemlösa handlar om att skraddarsy en lösning av ett problem utefter individen och hans behov. Det finns inga generella lösningar till individuella problem. Han menar även att detta skulle spara tid och pengar för samhället. De andra intervjupersonerna talar om att på olika sätt lösa vardagsbekymmer mer humor. Att lägga in humor i lärande syfte i de vardagssysslor som det krävs övning för att bli bra på och som klienter många gånger tycker är tråkigt eller tungt att utföra och öva på. Också att humor är ett sätt att lösa problem och att det handlar om att våga använda sig av humor och sedan utefter hur responsen blir, fortsätta problemlösa.

“-Humor lättar mycket, det tror jag, för att jag tror att om man har det i sig så löser man de olika problem som uppstår i arbetet mycket bättre, inte för att man inte skulle ta det allvarligt, utan mer som att man hittar lättare lösningar till problem. För har man inte den humorn, för humor är inte bara att man ska ha roligt, utan att det är en egenskap med som gör att man har en liten livligare fantasi och kan liksom se utanför boxen. Och inte bara "okej nu ska vi lösa detta", utan man testar olika riktningar hela tiden, tror jag”

(Marie).

6.7 Humor som copingstrategi

Humor som en copingstrategi är något som alla respondenterna talade om. Hans tar upp att han själv i sin ungdom använde en mer negativ strategi för att hantera jobbiga känslor och att det var slitsamt. När han väl valde att istället använda sig av humor, en mer positiv strategi för att hantera känslor, så upplevde han en lättnadskänsla och att känslorna blev mer hanterbara och enkla. Han säger att han kan se detta mönster hos de

klienter han möter, att de använder sig av negativa strategier i hanteringen av deras jobbiga känslor. Men att när de väl förstår sig på humorn och lär sig använda den så upplevs de som mer lättade och nöjda med sin tillvaro.

Många av intervjupersonerna talar om humor som en strategi som kan öppna dörrar mellan klient och socialarbetare, att det blir enklare att tala om svåra, jobbiga eller traumatiska upplevelser, hinder eller situationer. Det förklaras även att humor som strategi hjälper intervjupersonerna, att avleda eller förhindra ett utbrott. Det hjälper dem att vända en negativ stämning till positiv, att få klienten att själv se sitt beteende och därigenom själv utvärdera sig, samt att få klienten att skratta åt det som klienten är arg på. Det beskrivs att ibland används humor åt helt absurda eller traumatiska situationer som många gånger är jobbiga för både klienten och socialarbetaren. Det handlar om att komma över ångest, skam och skuld i situationer som blivit helt fel. I efterarbetet kring en absurd eller traumatisk situation används då humorn som bearbetning. Möjligheten i att lära sig att skratta åt sådana händelser gör att stämningen blir lättare och ångest, skuld eller skam blir hanterbar. Detta ger en bearbetande effekt för både socialarbetaren och klienten. Klienten får därmed genom humorn bearbeta tidigare jobbiga situationer.

6.8 Klimat, kultur och humor i det sociala arbetet

Humorns sociala funktion på arbetsplatsen anser merparten fungerar som något hälsofrämjande, arbetsklimatet blir sunt och en positiv stämning infinner sig. De menar att det också är avgörande för hur arbetet med klienterna sedan blir, positiv stämning på arbetsplatsen leder till positiv utgångspunkt i arbetet med klienterna. De menar att det är viktigt med ett klimat på en arbetsplats som tillåter kreativitet och respekt för att alla är olika. Det vill säga att det inte ska vara något krav på att vara kreativ och på samma gång finnas möjlighet för kreativitet. Det anses också att det alltid bör finnas plats för ett kreativt klimat och att det frigör möjligheter i arbetet mer än hämmar. Hälften av respondenter kan se från tidigare arbetsplatser att det fanns ett slags klimat på de arbetsplatserna som inte tillät kreativitet och på grund av det så slutade även de att använda det kreativa sättet att tänka på kring arbete. Det var ingen som förbjöd dem att använda humorn och det kreativa utan kulturen av att tänka på annat sätt tog över.

De andra intervjupersonerna lyfter liknande erfarenheter från andra arbetsplatser där socialt arbete utförs. Några upplever att humor nästan är tabu på vissa arbetsplatser och att det är på grund av att kulturen och klimatet inte tillåter det och därmed blir obekvämt att använda. Då försvinner det kreativa och det strukturella tar över och att det kan bli farligt för klienten och socialarbetaren. Fokus flyttas från klienten till lagar och regler, det fungerar inte så och blir sällan bra. Det måste finnas en balans mellan fokus på klienten och lagar samt regler, för båda behövs i det sociala arbetet.

Vid gruppintervjun diskuterades det om organisationskulturen kraft på de olika arbetsplatser som de har arbetat på och kom fram till att kulturen på en arbetsplats är mycket svår att förändra. För att få till en förändring och införa mer humor i det sociala arbetet föreslås inspirationsdagar, temadagar och utbildning för att uppnå ett användande av humor som verktyg i arbetet med klienter. Även att ledning och chefer tar humor som

utgångspunkt i organisationerna och verksamheten. Alla respondenterna talade om en önskan i att få bekräftat från chef och ledning att humor är okej att använda. Samt att kurser och tillfällen för diskussion kring humor i det sociala arbetet skulle vara användbart och intressant.

“Jag ser en, visst är det bra att dom tagit upp det men samtidigt kan jag också se att det är när jag tänker på min förra arbetsplats, och man skulle ta in humor, då skulle det bara, visst skulle det egentligen bli bra men med personerna som är där, då skulle det bara vara anklagelser tillslut. Att det blir en ironisk humor, att det nog kommer ta ett tag tills det kan komma in i en verksamhet på ett genuint sätt, det behövs kanske några omgångar av personal som kommer och går, tills det faktiskt kan uppstå någonting bra ur det. Jag tänker att vi jobbar ju mest med kreativitet, skraddarsy och anpassa utefter klienten, samtidigt som någon enstaka också kollar men alltså hur, vad säger reglerna, så vi håller oss inom de ramarna” (Lina).

6.9 Sammanfattning av resultat

Syftet med uppsatsen var att öka kunskapen om humorns vikt i det sociala arbetet, samt fördjupa kunskapen om användningen av humor hos socialarbetaren i arbetet med klienten. Resultatet har gett svar och en djupare kunskap kring användningen av humor hos socialarbetaren i arbetet med klienten, samt gett en ökad kunskap kring humorns vikt i det sociala arbetet. Bland annat så talar respondenterna om en “fingertoppskänsla” i hanteringen av humor med klienterna och att skraddarsy arbetet med humorn runt klienten för att få bästa möjliga effekt. Det som gör humorn användbar är att den är hälsofrämjande för alla parter, den reducerar missförstånd, fungerar som motiverande och gör att socialarbetaren mår bra på sitt arbete. För att synliggöra humorn har resultatet visat att socialarbetarna gärna ser att ledning lägger mer fokus på humorn exempelvis genom temadagar, aktiviteter och övningar. Respondenterna har också uttryckt sig att de gärna skulle vilja gå någon utbildning eller läsa en kurs för att få in humorn mer strukturerat i det sociala arbetet. Vad som påverkar användandet av humor i arbetet med klienten, har respondenterna bland annat svarat att ironi och sarkasm kan ge negativa effekter, samt att klimatet i arbetsgruppen kan smitta av sig på klienten, både positivt och negativt. Hur humorn används påverkar humorns effekter i arbetet med klienterna. Resultatet har gett en ökad kunskap om humorns vikt i det sociala arbetet då grunden för resultatet ligger i djupare reflektioner från respondenterna.

7. Analys

7.1 Vad gör humor användbart i det sociala arbetet?

Respondenterna i den här undersökningen beskriver humor i positiv form med olika ord. De användbara med humor visar resultatet att humor binder grupper samman och stärker relationer. Humor kan ses som en nyckel till klienten för en god relation. Respondenterna talar om en fingertoppskänsla och menar att humor går att öva upp och lära sig. Både Hertzberg Johnsen (2002) och Palmer (2005) skriver om begreppet “joking relationships”, som innebär att det är lättare att använda sig av humor människor emellan som har förtroende för varandra och känner sig trygga med varandra. För att landa i en

sådan relation till klienten menar en utav respondenterna, Daniel, att en viss övning gällande humor krävs. Han menar att om en försiktighet inte iakttas kring humor gällande en klient där en trygg relation inte hunnit byggas upp än, kan humorn bli skadlig. Resultatet talar för att fingertoppskänsla och balans är en syn respondenterna har av humor i det sociala arbetet. Jonassen & Ringsted (2009) förklarar att Freud menade i sin utvecklingsteori att en stor del av vårt psyke styrs av omedvetna processer, "att vi bara gör". Då Freud beskriver att vi ofta handlar omedvetet från situation till situation krävs en viss balans och fingertoppskänsla för att kunna göra detta. Freud såg på humor som en viktig komponent i en människas liv. Förmågan att uppskatta humor menar han är en utav de bästa egenskaperna hos människan. Akademikerförbundet SSR (2015) menar att humor är en utav de viktigaste egenskaperna hos en socialarbetare. Då respondenternas anser att humor i det sociala arbetet är positiv där de varmt välkomnar humor som ett hälsofrämjande verktyg, styrker det både Akademikerförbundet SSR's åsikt och Freuds.

Mead (1976) förklarar genom den symboliska interaktionismen, hur vi människor interagerar med varandra. Alla respondenter talar om samspelet mellan socialarbetaren och klienten, när det gäller användningen av humorverktyget. Att använda humor är ett sätt att likställa sig med klienten och när maktbalansen blir jämnare så blir det enklare att utföra det sociala arbetet. När vi kommunicerar med en annan person försöker vi i och med det uppnå en samhörighet med den personen (Tyrdal 2002). Respondenterna menar att genom humoranvändandet, hålls en god och aktiv relation med klienten. Ett samtal menar Tyrdal (2002) är en kommunikationsprocess som består av tre begrepp: transaktion, interaktion och kontext. Transaktionen innehåller budskapet/informationen och interaktionen förmedlar roller, relationer och emotioner, det vill säga kemin mellan aktörerna. Genom att skapa goda relationer via humorverktyget menar respondenterna att möjligheten till att arbeta med och föra samtal om känsliga ämnen öppnas upp. När klienten känner tillit till socialarbetaren, blir det lättare att tillsammans arbeta förbi problemen. Detta menar respondenterna är den avgörande faktorn för humoranvändandet med klienten.

Interaktionen bestämmer hur samtalet upplevs och avgör om kommunikationen fungerar eller inte (Tyrdal 2002). Återigen så talar respondenterna om samspelet mellan socialarbetare och klient som viktigt, att det handlar om att läsa av klienten och med hjälp av den fingertoppskänslan, avväga möjligheten för humorinslag eller inte. Den tredje, kontexten, är meningsskapandet i sammanhanget som en kontext uppträder i. Kontexten bestämmer hur det som sägs och skrivs ska uppfattas (Tyrdal 2002). Respondenterna låter fingertoppskänslan avgöra för användningen av humorverktyget eller inte där relationen till klienten spelar en stor roll i det avgörandet.

Backe & Sörensen (2003) menar att tillit och humor är nära relaterade till varandra där en positiv relation mellan tillit och humor ger självförtroende och minskad stress. Även Tyrdal (2002) skriver om att de socialarbetare som är positiva till humorverktyget i arbetet med klienter är mer trygga i sig själva och i sitt arbete, vilket i sin tur smittar av sig till klienterna. Respondenterna talar också om att de kan se liknande funktioner för humorverktyget hos klienterna, att humorn går att använda som en slags bearbetning av

svåra, traumatiska eller absurda situationer. Även vid hanteringen och arbetet kring skam, skuld och ångest kan respondenterna se positiva effekter av att använda humor. Tyrdal (2002) skriver att humor fungerar som ett verktyg i att hålla tragedi på håll under tiden som den bearbetas successivt, och på så sätt få bättre kontroll över situationen tillsammans med klienten.

“Humorn ger också den anställde bättre möjligheter att använda olika perspektiv vid problemlösning samt att utveckla en psykologisk distans vid potentiellt stressfulla situationer” (Olsson, Backe och Sörensen 2003:164). Martin (2007) menar även att arbetsituationer många gånger är karaktäriserad av tvetydighet eller osäkerhet där humorn kan används för att förenkla sådana situationer. Alla respondenter som intervjuades talade om humorns kraft i kommunikationen med klienten. Att humorn fungerar som motiverande, reducerar missförstånd, möjlighets skapande och öppnar upp för dialoger. På samma sätt är humorn användbar vid problemlösning och som copingstrategi. Vissa av respondenterna talade om detta i relation till klienten och andra i förhållande till deras egna känslor och vissa kunde se användningen både till klienten och till sig själv. Flera forskare har kommit fram till vikten av det organisatoriska klimatet på en arbetsplats och Shim (2007) har tagit fram att det även gäller för det sociala arbetet. Eftersom socialt arbete innefattar mycket stress både emotionellt och praktiskt, blir det arbetsorganisatoriska klimatet avgörande för huruvida socialarbetarna vill bli kvar på sina arbetsplatser eller inte. Shim's (2007) forskning talar om att hög standard på det arbetsorganisatoriska klimatet ger socialarbetarna en mer fungerande arbetsbelastning och miljö. Många av respondenterna tar upp att de ser användning av humorn som hälsofrämjande för socialarbetaren. Att socialt arbete i sig tar mycket energi och att humorn då kan fungera som en ventil och ett sätt att förhålla sig till det krävande arbetet.

7.2 Hur tror socialarbetaren att humor kan synliggöras i det sociala arbetet?

Alla respondenterna välkomnar den etiska kodens lyft kring humorn som en av de önskvärda egenskaperna hos en socialarbetare och humorn som ett verktyg i det sociala arbetet. De menar att för dem är det viktigt att humorn lyfts i det sociala arbetet, där några efterlyste en form av bekräftelse från ledning och chef på att deras användning av humor som verktyg är okej att använda. Den symboliska interaktionismen (Mead 1976) talar om den generaliserade andre, vilket är detsamma som normerna i samhället. För att kunna bryta normer behövs medvetenhet, där det intersektionella perspektivet (Mattsson 2015) förklarar att det endast då går att bryta dem. Förändring sker endast genom synliggörande, och detta måste komma från de som utövar makten, vilket i detta fall är ledningen i förhållande till socialarbetaren.

Respondenterna menade även att övning ger färdighet och att fler socialarbetare skulle kunna lära sig att använda humor som verktyg i det sociala arbetet genom utbildning, diskussion kring ämnet och övningar. Även temadagar eller inspirationsdagar skulle leda till att fler vågade använda humorverkyget. Några menar att ett organisatoriskt ställningstagande bör tas för att användandet humor som ett verktyg ska bli legitimt på

arbetsplatsen, där återigen ansvaret landar hos ledningen. Det är av vikt att det tas ett gemensamt beslut mellan ledningen och socialarbetare på arbetsplatsen, på vilket sätt humorn ska användas för att kunna öppna upp för det kreativa tänkandet, att hitta tillbaka till barnet och leken. Enligt Freud (Jonassen & Ringsted 2009) landar vi tillbaka i vår barndom och i de omedvetna tankarna, och där finns lekfullheten och barnsligheten vilket skapar humorn och det kreativa tänkandet. Människors driftimpuls frigörs och då upplevs en frigörelse som gör oss mer kreativa (Näslund 1999).

I förhållande till våra valda teorier talar fingertoppskänslan och att skraddarsy för en intersektionell anda hos respondenterna där fokus ligger på individen och dennes behov, och inte på vem individen är. Freuds teori om humor (Jonassen & Ringsted 2009), där humor ses som något befriande och som en ventil för jobbiga känslor går att koppla till respondenternas svar om hur de använder humor som en bearbetande metod med klienten. Den symboliska interaktionismen (Mead 1976) talar för det kreativa och fria hos människan vilket respondenterna kopplar till humor samt om samspelet människor emellan som innefattar hela det sociala arbetet. De problem som kan uppkomma av användandet av humor kan vara att någon blir "trampad på tårna" på grund av missförstånd. Problem i användandet av humor kan också vara om den inte är accepterad i kulturen på arbetsplatsen, kulturer är mycket svåra att ändra på vilket i sin tur försvårar användningen av humor i en kultur som inte tillåter den.

7.3 Vad påverkar användandet av humor med klienten?

Resultatet har visat att användandet av humor i det sociala arbetet på ett lekfullt sätt löser allvarliga situationer och gör svåra samtal hanterbara. Humor används som ett bearbetande verktyg anpassat till individen och situationen, som kommunikationsverktyg och för att avleda tuffa situationer samt avleda "utbrott". Humor ska enligt respondenterna användas balanserat och fungera som en "balansutjämnare". I uppsatsens del, tidigare studier om kommunikation med klienten, skriver Tyrdal (2002) om humor som ett verktyg för att hålla tragedi på avstånd. Respondenterna menar att de använder humor som kommunikationsverktyg för att hantera allvarliga situationer för att som Tyrdal (2002) skriver, hålla tragedi på avstånd. Vidare menar de att det fungerar som ett sätt att kreativt problemlösa. Resultatet visar att respondenterna ser humor som ett verktyg till att lösa problem. Det kan vara allt från vardagliga "mindre problem" till större problem. Humorn ses som en slags "avväpning" i tuffa situationer och reducering av missförstånd. Det vill säga att humor anpassas och skraddarsys till individen så som individen själv vill bli bemött. Humor ses hos våra respondenter också som ett verktyg till att motivera klienten. Både Olsson, Backe & Sörensen (2003) och Striim (2003) beskriver detta som en copingstrategi, att kreativt problemlösa.

Kopplat till uppsatsens teoretiska utgångspunkter talas det bland annat också om humor som en försvarsmekanism. Detta kan vara i form av att socialarbetaren "skämtar ironiskt om sig själv", som ett försvar i en tuff situation. Det kan också te sig i form av att exempelvis avleda med en berättelse för att få klienten att undvika att skada sig själv eller andra. Begreppet "fingertoppskänsla" återkommer genom att respondenterna menar att humor ska användas på en balanserad nivå. Utvecklingsteorin talar om att hålla psyket i

balans via försvarsmekanismerna och menar att de inte får dominera för då kan det bli svårt att handla rationellt. Används humor på ett balanserat sätt hamnar även humorn som försvarsmekanism i balans vilket gör att socialarbetaren då kan handla rationellt i en kritisk situation med en klient. Humor som verktyg ska enligt resultatet vara anpassat till individen och situationen. Resultatet har visat att det även används som så. Det innebär att respondenterna, kanske undermedvetet, intagit ett intersektionellt perspektiv över sin syn på användandet av humor. Det har talats i intervjuerna om humor som något som jämnar ut maktbalansen, som ovan skrivet, en "balansutjämnare". Det visar att respondenterna tänkt på att socialarbetaren hamnar i en överordnad position gentemot klienten och att de vill hitta verktyg för att kunna jämna ut den maktordningen. Detta kan då vara genom exempelvis, verktyget humor.

Olsson, Backe & Sörensen (2003) skriver om humorverktyget som något som kan skapa makt och även reducera makt, det kan med andra ord påverka klienten på olika sätt. Freud (Jonassen & Ringsted 2009) förklarar att genom sarkasm och ironi, sker en riktad humor som har i syfte att ökar makten och distansen mellan individer. Respondenterna talar om vikten i att hålla en balanserad humorrelation till klienten och att den balansen är svår att "ta på" med ord. De känner av läget, läser av sina klienters känslor eller provar sig fram i avgörandet av användningen av humor i deras arbete. Att humorn påverkar dem själva och klienterna är alla respondenterna överens om, de själva upplever glädje, positivitet, lättnad och energi i att använda humorn i arbetet med klienterna. De talar även om att de upplever att klienterna uttrycker glädje, lättnad, positivitet och energi vid användandet av humor. Vissa av respondenterna uttrycker att avvägandet är viktigt så att humorn inte faller i negativ form hos klienten eftersom det inte är syftet med respondenternas användande av humorn. Syftet är att skapa god stämning, få en stund till att tänka på annat, avleda eller skapa relation. Alla respondenter pratade om att de använder humor i positivt syfte men att det finns negativ humor såsom sarkasm och ironi, vilket de menar blir fel och inte bör användas i det sociala arbetet. Vissa av respondenterna talade dock om, att när en mycket god relation uppstår med klienter eller arbetskollegor så kan även sarkasm och ironi användas i positivt syfte, de betonade att ett mycket noggrant avgörande bör göras i sådana fall och det är inget man börjar med.

Många av respondenterna talar om att humor rent generellt inte anses vara något professionellt och därför väljer de inte att tala om sin användning av humor. Det är något som används i deras arbete med klienten men inget som diskuteras med övriga kollegor, chef eller ledning. Det ses som något problematiskt eftersom i avgörandet av användningen ibland skulle vara av nytta. Några respondenter talade om att på deras tidigare arbetsplatser där socialt arbete utfördes, var det inte accepterat att använda humor eftersom klimatet på dem arbetsplatserna inte tillät det. På deras nuvarande arbetsplats är det accepterat och därmed väljer de att tala om humor med andra kollegor, användbarheten med humor som verktyg i arbetet med klienterna. De tänker även att arbetsgruppens sinnesstämning och klimat smittar av sig på klienterna och är många gånger avgörande för hur stämningen blir mellan socialarbetare och klienter. Klimatet på arbetsplatsen påverkas av detta, glada kollegor genererar glada klienter.

8. Avslutande diskussion

De viktigaste resultaten som kommit fram i undersökningen om användningen av humor i socialt arbete, och som vi även anser svarat på vårt syfte och våra frågeställningar sammanfattar vi såhär:

- Att skraddarsy med fingertoppskänsla
- Att kreativt problemlösa
- Att balansutjämna
- Att främja en god hälsa och en positiv anda inom det sociala arbetet

En del av syftet med uppsatsen var att öka kunskapen om humorns vikt i det sociala arbetet. Vi tycker att vi har uppnått det syftet genom intervjuerna och tidigare studier. Alla respondenter beskriver humor som ett verktyg av vikt som de gärna ser mer av i det sociala arbetet. Tidigare studier beskriver humor som ett hälsofrämjande verktyg i arbetet med människor och lägger stort värde i användandet av humor i det sociala arbetet. Den andra delen av syftet var att fördjupa kunskapen om användningen av humor hos socialarbetaren i arbetet med klienten. Humor används enligt våra respondenter för bland annat att kreativt lösa problem och för att jämna ut maktbalanser. Ur ett intersektionellt perspektiv innebär det att humor som verktyg kan reducera maktbalanser, i detta fall maktbalansen mellan socialarbetare och klient. Eftersom att socialarbetaren har legitim makt i förhållande till klienten och dennes position kan humor på så vis föra socialarbetaren och klienten på en jämnare nivå, vilket i sin tur gör arbetet lättare att utföra för socialarbetaren. Humor kan å andra sidan även skapa maktbalanser. Används humorn genom ironi och sarkasm, finns stora chanser att grupperingar och maktpositioner skapas. Detta är inget varken respondenterna eller vi föreslår att använda sig av i det sociala arbetet. Humorn bör användas med fingertoppskänsla och med respekt för individen.

Genom tidigare studier har det beskrivits hur humor kan användas i form av olika verktyg som främjar en god hälsa och positiv anda i det sociala arbetet. En positiv anda och god hälsa skapar även goda relationer. Det som går att diskutera är om humor är relationsskapande eller om en god relation behövs skapas innan humorn kan användas som ett positivt verktyg? Respondenterna har där svarat lite olika. Vissa menar att en god relation behövs innan humorn kan användas genuint medan vissa menar att humor i form av lek kan vara starten på en god relation. Vi tror att humorn både kan verka som relationsskapande och att det kan behövas en god relation innan den kan användas. Humor anser vi behövs användas med fingertoppskänsla om relationen är ny, har socialarbetare och klient ett så kallat "joking relationship" så kan en "råare" humor användas eftersom ingen då blir sårad.

De tre frågeställningar vi ställt upp i denna uppsats anser vi besvaras tydligt i vår analys. Vad som gör humor användbart har förklarats via bland annat den symboliska interaktionismen i analysen där fokus på samspel och kommunikation med klienten föreligger. Humorn kan synliggöras genom att ledning tar mer ansvar för humoranvändningen i det sociala arbetet och detta med stöd av Freuds teorier om vikten

att bevara leken och barnet hos människan. Vad som påverkar användandet av humorn med klienten svarar både respondenterna och litteraturen att ironi och sarkasm kan påverka samt klimatet i en arbetsgrupp.

Då vi tycker att vi uppnått syftet och fått svar på våra frågeställningar tror vi inte att vi hade kunnat göra något annorlunda. Vi har hela tiden arbetat utefter vårt syfte och våra frågeställningar vilket bekräftas genom de svaren vi fått fram. Utefter syftet och frågeställningarna har vi försökt hitta lämplig litteratur att ta upp i tidigare studier samt att dela upp det i lämpliga teman. Där hade vi hoppats på att hitta fler passande artiklar för att styrka vårt ämne och den avgränsning vi valt att göra till ämnet. Brist på artiklar eller övrig litteratur var det aldrig frågan om utan problemet låg i hur vi skulle lyckas med en lämplig avgränsning kring ämnet humor i det sociala arbetet i förhållande till vårt syfte och frågeställningar, samt hitta passande litteratur till detta. Vi tror inte att valet av litteratur hade kunnat ändra analysen av resultatet då vi upplevt att stora delar av litteraturen vi använt oss av tagit upp samma teman och aspekter kring ämnet humor och socialt arbete. Däremot tror vi att valet av avgränsningar avgjort hur analysen av resultatet sedan blev utformat.

De slutsatser vi drar utifrån arbetet med denna uppsats är för det första att humor är ett mycket viktigt verktyg i det sociala arbetet och att verktyget också används av dagens socialarbetare. Trots att humorverktyget används av socialarbetare för att de anser att det är ett användbart verktyg pratar de inte om att den används kollegor emellan. Det vill säga att användningen av humor inte står med i några arbetsbeskrivningar gör socialarbetare osäker på huruvida det är professionellt att använda humor i arbetet med klienten eller inte. Humor används idag mestadels spontant av socialarbetare och det ser vi som väldigt positivt för det sociala arbetets framtid och utveckling. Vi kan dra slutsatsen att socialarbetare sannerligen vill använda humor men ser gärna mer feedback från ledning i det. Feedbacken från ledningshåll är näst intill obefintlig gällande användandet av humor där vi ser att större praktiska insatser bör göras för att få in humorn professionellt och strukturerat i det sociala arbetet. Här ser vi att mer forskning kring chefer och deras användande av humor med medarbetare bör göras. Detta för att få mer evidens kring humorns effekter i arbetet och på så vis göra den mer ”professionell”.

Något som kan underlätta för cheferna skulle kunna vara att börja med att se över interiören på arbetsplatsen. Som tidigare nämnt jobbar organisationen Maskrosbarn ideellt med att ”pimpa soc”, det vill säga inreda mötesrum varmt och välkomnande för barn och unga. Detta ser vi som en möjlighet till ett mer lättsamt förhållningssätt som är en del av humorn. Vi ser gärna en utveckling av detta så att humorn och kan få ta plats och på sätt sätta präg på organisationskulturen inom det sociala arbetet. Vad användandet av humor i det sociala arbetet kan få för betydelse i stort i samhället, ser vi endast som positiv. Humor i det sociala arbetet tror vi genererar i ett mer lätthanterligt socialt arbete där socialarbetare och klienter trivs tillsammans och på så vis gör arbetsplatsen och situationen där båda befinner sig, mindre tungsint. Betydelsen av användandet av humor behöver tas på allvar. Humor som verktyg i arbetet med

människor behöver synliggöras i samhället så att samhället får en professionell bild av användandet av humor i det sociala arbetet. Det professionella behöver inte alltid ske ”strukturerat”, utan samhället behöver förstå att ett spontant användande av humor i socialt arbete också är ett professionellt användande av humor. Humorn är utbredd och accepterad i dagens samhälle, och det sociala arbetet behöver ta vara på det. Används humorn rätt i det sociala arbetet kommer samhället också att märka av det. Mer forskning krävs kring humor i det sociala arbetet och dess effekter, samt effekterna på samhället i stort.

Jämfört med forskningen gällande humoranvändandet i sjukvården, är forskningen gällande humor i det sociala arbetet mycket liten. Då humor visar enligt forskning på en hälsofrämjande och läkande effekt inom sjukvården tänker vi att humor också borde vara hälsofrämjande och läkande i det sociala arbetet. Det är två skilda arbetsgrupper, men de båda arbetar med människors läkningsprocesser. Då humor nu står med i den etiska koden för socialt arbete, tänker vi att det visar på att några har börjat tänka på användandet av humor i det sociala arbetet, om än från enbart en etisk aspekt. Vi ser det dock som mycket positivt att humor lyfts i den etiska koden som en utav socialarbetarens viktigaste egenskap. Detta då resultatet i uppsatsen talar för gladare socialarbetare och gladare klienter när humorn får ta plats, för vad vore det sociala arbetet utan glädje, värme, kärlek och skratt?

Referenser

Akademikerförbundet SSR. *Etik i socialt arbete - etisk kod för socialarbetare*. Rapport 1:2015.

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt.
Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1:4 uppl. Stockholm; Liber. sid. 19-33.

Bryman, Alan (2011). *Sambällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Diskrimineringsombudsmannen. (2015). *Vilka är diskrimineringsgrunderna?*
[http://www.do.se/om-do/vanliga-fragor/fragor-om-diskriminering/vilka-ar-diskrimineringsgrunderna/\[2015-05-11\]](http://www.do.se/om-do/vanliga-fragor/fragor-om-diskriminering/vilka-ar-diskrimineringsgrunderna/[2015-05-11])

Eriksson- Zetterquist, Ulla & Ahrne, Gösta (2011). Intervjuer. Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1:4 uppl. Stockholm; Liber. sid. 36-56.

Harrison, Dick (2002). Humor- en allvarlig samhällsfråga. *Svenska Dagbladet*, 24 November. <https://www.svd.se/humor--en-allvarlig-samhallsfraga>

Hertzberg, Johnsen, Birgit. (2002). Hvem ler av hva? Om humorens form, innhold og kontekst. Tyrdal, Stein (red.). *Humor og helse - i teori og praksis: fra smilebull til latterkrampe Bok 1*. Oslo: Kommuneforlaget, s. 45-77.

Ingemann, Jan Holm (2016). *Vetenskapsteori för samhällsvetare*. 1. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning

Jonassen, Ann Joy & Ringsted, Suzanne (2009). Sigmund Freuds psykoanalytiska teori.
Jerlang, Espen (red.) (2009). *Utvecklingspsykologiska teorier: en introduktion*. 5., [utök. och rev.] uppl. Stockholm: Liber, s. 36-73.

Lefcourt, Herbert M. (2001). *Humor: the psychology of living buoyantly*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers

Linge, Lotta (2007). Sjukhusclowner- i kommunikation med sjuka barn. *Socialmedicinsk tidskrift*, 84(3). s. 181-191.

Martin, Rod A. (2007). *The psychology of humor: an integrative approach*. Burlington, MA: Elsevier Academic Press

Maskrosbarn. (2017). *Fokus på ungas delaktighet*. [http://vuxen.maskrosbarn.org/offentlig-sektor/fokus-pa-ungas-delaktighet/\[2017-05-02\]](http://vuxen.maskrosbarn.org/offentlig-sektor/fokus-pa-ungas-delaktighet/[2017-05-02])

Mattsson, Tina (2015). *Intersektionalitet i socialt arbete: teori, reflektion och praxis*. 2. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning

Mead, George Herbert (1976). *Medvetandet, jaget och sambället: från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos

Meadows, Chris M. (2014). *A psychological perspective on joy and emotional fulfillment*. New York: Routledge

Näslund, Görel Kristina (1999). *Det goda skrattet: en bok om humor och hälsa*. Stockholm: Natur och kultur

Olsson, Henny, Backe, Harriet & Sörensen, Stefan (2003). *Humorologi: vetenskapliga perspektiv på humor och skratt*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Palmer, Jerry (2005). *Taking humour seriously*. London: Routledge

Shim, Miseung (2010). Factors influencing child welfare employee's turnover: Focusing on organizational culture and climate. *Children and Youth Services Review*, 32(6), s. 847-856.

Striim, Ole (2003). *Kreativ teknik: 13 metoder til idéudvikling og problemløsning*. 1. udgave, 1. oplag. Denmark: Børsens forlag

Tyrdal, Stein (2002). Humorfysiolog. Tyrdal, Stein (red.). *Humor og helse - i teori og praksis: fra smilebull til latterkrampe Bok 1*. Oslo: Kommuneforlaget, s. 101-121.

Tyrdal, Stein (2002). Humor i kommunikasjon. Tyrdal, Stein (red.). *Humor og helse - i teori og praksis: fra smilebull til latterkrampe Bok 2*. Oslo: Kommuneforlaget s. 53-65

Tyrdal, Stein (2002). Hva er humor?. Tyrdal, Stein (red.). *Humor og helse - i teori og praksis: fra smilebull til latterkrampe Bok 1*. Oslo: Kommuneforlaget, s. 13-29.

Vetenskaps, 2011. [elektronisk resurs] Tillgänglig: <https://akademssr.se/dokument/etik-i-socialt-arbete>

Vetenskapsrådet. *God forskningssed*. Rapport 1:2011. Vetenskapsrådet, 2011. [elektronisk resurs] Tillgänglig: <https://publikationer.vr.se/produkt/godforskningssed/>

Humor, används den och synliggörs på din arbetsplats?

Våra namn är Anita Eriksson och Maja Löfqvist och tillsammans skriver vi vår kandidatuppsats vid Högskolan i Halmstad. Vi studerar tredje och sista året på programmet: Organisering och ledning av arbete och välfärd inriktat på socialt arbete. I denna kandidatuppsats har vi valt att inrikta oss på humor och hur den kommer till användning i socialt arbete. I den etiska koden för socialt arbete 2015, valde Akademikerförbundet SSR att lägga in humor som en utav den mest önskvärda egenskapen för en socialarbetare att ha. Vi blev därför nyfikna på hur Akademikerförbundet SSR menar att humor ska användas i det sociala arbetet och hur den används i praktiken. Syftet med denna undersökning är att fördjupa kunskapen om hur humor används i det sociala arbetet. I undersökningen ingår cirka 5-6 intervjupersoner där urvalet har skett subjektivt vilket innebär att respondenterna har handplockats.

Vi vill gärna intervjua dig om/hur du använder humor i ditt arbete och vill därför att du tänker igenom innan intervjun på hur du implementerar humor i ditt arbete. Reflektera gärna kring hur du tror Akademikerförbundet SSR menar att humor ska användas i det sociala arbetet och vad humor innebär för dig. Från en etisk aspekt vill vi informera dig om att dina svar kommer att behandlas konfidentiellt. Svaren kommer inte kunna identifieras vilket innebär att den person som vi intervjuar förblir anonym. Under intervjuens gång kan du alltid välja att avbryta och har du frågor om undersökningen efter avslutad intervju svarar vi mer än gärna på dessa. Uppsatsen kommer att publiceras på DIVA, vilken gör den tillgänglig för allmänheten. Skulle vi behöva komplettera med något är vi tacksam om återkoppling på intervjun är möjlig och har du några frågor till oss eller vill ha en kopia av kandidatuppsatsen kan du kontakta oss på Anita.eriksson89@xxx.com eller Maja.lofqvist@xxx.com.

Härmed samtycker jag om att delta i en intervju för en kandidatuppsats skriven på högskolan i Halmstad:

Namn/Datum/Stad

_____ / _____ / _____

Tack för att du bidrar till kunskap och är en viktig del i vår kandidatuppsats!

Med vänliga hälsningar, Anita Eriksson and Maja Löfqvist.

Intervjuguide - humor och socialt arbete

Vad är anledningen till att du valde att arbeta med socialt arbete?

Vad motiverar dig till att utföra socialt arbete?

Hur ser du på kopplingen mellan humor och socialt arbete?

Hur ser du på att Akademikerförbundet SSR lagt till humor i den etiska koden för socialt arbete som en utav de mest önskvärda egenskaperna en socialarbetare bör ha?

Vad tror du att humor kan ha för effekter för socialt arbete?

Tycker du att humor bör användas i socialt arbete, hur? Varför?

Hur stor plats får humor i din yrkesroll?

Vad anser du att humor har för betydelse i din yrkesroll?

Kan du ge exempel på situationer i arbetet när du använder humor i arbetet med klienten/brukaren, respektive situationer du inte använder humor med klienten/brukaren?

Finns det situationer där humorinslaget inte passar?

Hur känns det när du använder humor i arbetet med en klient?

Kan du ge exempel på situationer i arbetet när du använder humor i arbetet överlag (ex. lunchrummet, kollegor emellan, APT, rasten e.t.c.)?

Berätta om en speciell situation på arbetet du använde humor och det kändes bra, respektive en speciell situation på arbetet du använde humor och det inte kändes bra.

Har du arbetat med annat socialt arbete innan?

Användes humor där, på vilket sätt?

Hur mycket plats tycker du ges till humor på din arbetsplats?

Vilken inverkan anser du att humor har på ditt arbete?

Vem/vilka tycker du har ansvaret till att humor får ta plats i det sociala arbetet?

Om du fick bestämma hur humor ska användas på din arbetsplats, hur skulle det se ut då?

Är det något du känner du vill tillägga i denna intervju?

Anita Eriksson och Maja Löfqvist

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se